

Ο Δ Υ Σ Σ Ε Α Σ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ	Α. ΚΑΠΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΕΒΑΝΤΑΣ	ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ	ΣΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΑΣ	ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
Κ. Α. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ	ΤΑΚΗΣ ΚΑΡΤΑΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΦΑΝΗΣ ΔΕΛΙΔΗΣ
ΔΙΟΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ
ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΠΑΣ	ΤΑΚΗΣ ΔΟΥΜΙΩΤΗΣ

ΧΡΟΝΟΣ Α — ΤΕΥΧΗ 5 - 6 ΓΕΝΑΡΗΣ - ΦΕΒΡΑΡΗΣ 1944

ΠΥΡΓΟΣ — ΗΛΕΙΑΣ

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ «ΠΥΡΓΙΩΤΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ Μερτίλλου 1

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΧ. 20.000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

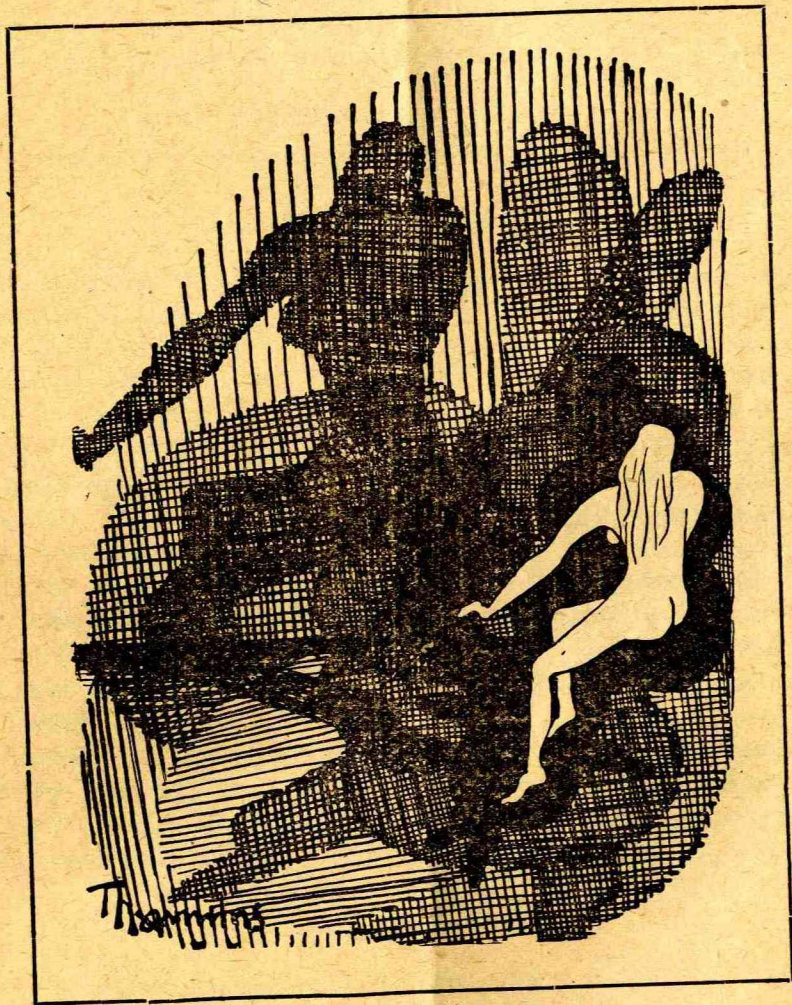
ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ . . .	Μέσ' στην πολύτροπη τῆς ξήσης στρατά (ποίημα)
ΧΡΗΣΤΟΥ ΔΕΒΑΝΤΑ	Ἡ γρηά Ἀννέζω (διήγημα)
ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ	Τὸ παλιό μου ρολόϊ (ποίημα)
ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ	Τὰς πύλας - Τὰς πύλας... (ποίημα)
Κ. Δ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΥ	Γενιῆς σκέψεις πάνω στὸν Νίτσε
ΓΙΩΡΓΗ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ	Τὸ πουλάρι (διήγημα)
ΔΙΟΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝ	Ἔτσι μοιραία... (ποίημα)
ΤΑΣΟΥ ΠΑΠΠΑ	Τελευταία συμφωνία (ποίημα)
Α. ΚΑΠΟΓΙΑΝΝΗ	Πόλεμος (πρόζα)
ΤΑΚΗ ΔΟΞΑ	Ποιητικά 25χρονα [Ν. Χάγερ Μπουφίδης] (μελέτη)
ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ	Εὐδαιμονική πορεία (ποίημα)
ΓΙΑΝΝΗ ΑΗΛΟΝΟΠΟΥΛΟΥ	Σοπέν, ὁ πεσιθάνατος
ΤΑΚΗ ΚΑΡΤΑΛΟΥ	Μνημόσυνο σὲ φίλο (ποίημα)
ΓΙΑΝΝΗ ΦΛΙΑΣΙΟΥ	Ψαροῦς (ποίημα)
ΠΕΤΡΟΥ Χ. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ	Ἔνα ἀγόρι στὴ νύχτα (ποίημα)
ΦΑΝΗ ΔΕΛΙΔΗ	Ἀπὸ τοὺς «Μονόλογους»
ΝΙΚΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	Ταξίδι γιὰ τὴν ἔρημο (ποίημα)
Γ. ΤΣΑΡΜΠΟΠΟΥΛΟΥ	Μύθος (ποίημα)

Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΗΝΑΣ

Ω: Συσπείρωση.—Λαπαθιώτης. — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ. Τ. Δ. Πάνου Σπάλα «Βελάσματα προβάτων» (ποίηματα). — Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ. Γιάν. Π. Καράγιωργα: Καλλιτεχνικά Φανερώματα. — ΕΚΔΟΣΕΙΣ. — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ. — ΕΙΔΗΣΕΙΣ. — ΑΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ. —

ΕΙΚΟΝΕΣ

ΤΑΚΗ ΔΟΥΜΙΩΤΗ : « Ρυθμοί » (στίχο)

ΤΑΚΗ ΛΟΥΜΙΩΤΗ

ΡΥΘΜΟΙ

ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΖΗΣΗΣ ΣΤΡΑΤΑ

Μες στην πολύτροπη τῆς ζήσης στραία
σχυφτός, δειλός κι' ἀμίλητος προβαίνω,
κι' ὅσο πιστά μ' ἀκολουθοῦν τὰ νιάτα
τόσο πιστὸς σιτὴ θλίψη πάντα μένω.

Μὰ ἡ χαρὰ πὸν σκορπᾶς ἦθε καὶ στάθη
μέσα μου, σὰ δροσιὰ σὲ ρόδου φύλλο.
Εὐώδιασε ὄλη κι' ἄρχισε νὰ πλάθῃ
τῆς μυστικῆς ἀγάπης μας τὸ θρύλο.

Νύχτα ποτὲ στὰ μάτια σου δὲ στέκει
τὸ μέτωπό σου πόνος δὲν τ' ὀργώνει
κ' ἡ ἀραθυμιὰ τὰ δίχτια τῆς δὲν πλέκει
σιτὸ στήθος σου πὸν ὁ πόθος τὸ πυργώνει.

Μοῦ δίνεις τὴν πνοὴ σὰ γάλα
καθὼς ἡ μάνα στοῦ παιδιοῦ τὸ στόμα.
Γέρνω νὰ τὴ δεχτῶ στάλα τὴ στάλα
κι' ὄλο διψῶ, κι' ὄλο διψῶ τὴ ἀκόμα.

Κακὸς ὁ κόσμος. Τὸ φαρμάκι χύνει
γιὰ ν' ἀποσβῆσῃ τ' ἄνθη καὶ τὰ γέλια.
Πόλεμος ἡ ζωὴ δίχως γαλήνη.
Δέρνει ὁ βοριάς καὶ τῆς καρδιάς τὰ τέλια.

Ἄσε στὴ λησμονιά τῆς ἀγκαλιᾶς σου
νὰ γείρω κουρασμένο τὸ κεφάλι.
Σκουτάρι ἄς εἶν' τὰ χέρια τὰ δικά σου
γιὰ τὴ βοῆ τοῦ κόσμου καὶ τὴ ζάλη.

Σὲ τέτοιο μέσα ἀπάνεμο λιμάνι
ἓνα φιλί ἀγαθὸ, θερμὸ ἓνα χᾶδι,
ἄς ἔρθει τὴν ψυχὴ μου νὰ μαράνη
κι' ἄς τὴν ἐπροβοδίσει ἀργὰ στὸν ἄδη.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Η ΓΡΗΛΗ ΑΝΝΕΖΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ γρηλὴ Ἀννέζω ἀπὸ τὴν ὥρα
ποῦ τῆς εἶχαν πεῖ στὴν κλινικὴ πὼς
μποροῦσε νὰ περνοῦσε τὴ νύχτα τῆς
στο πλάϊ του, τὸ ξέρει πὼς εἶνε ζή-
τημα ἂν τὸ πρῶι θὰ βρῆ τὸν Δημη-
τρὸ, μὰ δὲ βγάξει μιλιὰ. Σὰ νὰ τὸ
περίμενε, σὰ νᾶναι σίγουρη, πὼς
κάποια μέρα θὰ γινόταν ἐτοῦτο τὸ
κακὸ, κάθεται ἓνα κουβάρι δίπλα
στο κρεβάτι του καὶ μοιάζει σὰν
ἡμεροζῶο ποῦχει δεχτεῖ βοῦβὰ, ὑπό-
μονα τὴ βαρειά του μοῖρα. Ὅτε
φωνές, οὔτε κλάμματα. Πότε-πότε
μονάχα στρέφει τὸ μάτι τῆς - ἓνα μάτι
θυμοῦ, γιομάτο σκιές ποῦ μέσα του
τρευολάμπει μιὰ μικρὴ, τοσοδοῦ-
λικὴ γλώσσα ἀπὸ φῶς - πινω στὸ
πρόσωπο τοῦ γέρον ποῦ φαίνεται
ἄσπρο σὰν πανὶ καὶ στὴν Νάντια.
Στὴν ἀδελφὴ τῆς «νυχτὸς», μιὰ νέα
γυναῖκα ποῦ μένει παράμερα, σὲ
μιὰ καρέκλα καὶ μουρμουρίζει ἀπὸ
βαρὺ ὕπνο ποῦχει ρθῆ καὶ στρογ-
γυλοκαθῆσει στὰ βλεφαρὰ τῆς.

Πίσω ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ μι-
κροῦ θαλάμου ἡ νύχτα ὅσο πάει καὶ
φεύγει· φεύγει γρήγορα, πολὺ γρή-
γορα λὲς καὶ τὴν κυνηγᾶει κανεὶς,
λὲς καὶ βιάζεται νὰ πάει σ' ἄλλους
τόπους, σὲ γῶρες ποῦ τὴν περιμέ-
νουν ἀνυπόμονα, ποῦ σηκώνουν μὲ
λαχτάρα τὸ βλέμμα στὰ καλόβολα
γαλανὰ συννεφάκια καὶ ρωτᾶνε γιὰ
τὸ ποῦ τὴν εἶδανε καὶ τὸ πότε θὰ
φτάσει, κι' ἡ γρηλὴ Ἀννέζω συλλο-
γιέται τί εἶνε ἐτοῦτο τὸ πράμα ποῦ τὸ
λένε ζωὴ. Νὰ γεννιέσαι, νὰ γδέρνεσαι
καὶ νᾶρχεται μιὰ μέρα ποῦ νὰ σβύ-

νουν ὄλα σὰν ἓνα ὄνειρο, σὰ νὰ
μὴν ὑπῆρξαν ποτέ.

Νὰ χιτὲς ἀκόμα, ποῦ λέει ὁ λόγος,
ὁ Δημητρὸς ἦταν καλὰ, τόσο καλὰ
μάλιστα ποῦ δὲν ἔβαζες μὲ τὸ μυα-
λό σου ὅτι περπατοῦσε στὰ ἐξήντα
ὄχιτῶ καὶ στὰ ἐξήντα ἔννια - δὲ θυ-
μόταν ἂν εἶχε γεννηθεῖ στὸ βδομή-
ντα πέντε ἢ στὸ βδομήντα ἔξη - καὶ
σήμερα νὰ ποῦ τὸν ἔχανε μὲς ἀπ' τὰ
χέρια τῆς. Τὸν ἔχανε ἔτσι ποῦ τὸ-
βλεπε καὶ δὲ μποροῦσε τίποτα νὰ
κάνει γιὰ νὰ τὸν κρατήσει κοντὰ τῆς.

Ὅι γιατροὶ-κριτᾶδες φοβεροὶ, μὰ
χωρὶς τήβενο, ποῦ σὲ δικάζουν χω-
ρὶς νὰ λογαριάσουν τὸ δικό σου-
εἶχαν πῆ πὼς δὲν ἦταν τίποτα σπου-
δαῖο αὐτὴ ἡ ἀρρώστεια. Μιὰ συνει-
θισμένη περίπτωση. «Πὼς τόπατε
γιατρὲ;...» ρώτησε ἀνήμερορ νὰ κα-
ταλάβει τὴ γλώσσα τους. «Γεράμα-
τα κερά μου-γεράματα...» εἶχαν ἀ-
παντήσει ἐτοῦτοι κι' εἶχαν γυρίσει
βαρετὰ τίς πλάτες.

Μιὰ λέξη ποῦχε ριχτεῖ σὰ στιλέτο
κι' εἶχε σφηνωθῆ στὴν καρδιά τῆς.

Ὅμως ἔνοιωθε πὼς ἐτοῦτος ὁ
θάνατος ἦταν ἄλλο πράμα, πὼς εἶχε
ρθεῖ μουλοχτὰ πολὺ μουλοχτὰ πὼς
εἶχε τρυπώσει στὸ αἷμα του νὰ τὸ
μιλέψει καὶ τώρα ἀνέβαινε στὴν καρ-
διά του ὅμοια μὲ κίτρινοπράσινο
κῦμα.

Κάτι ἔρχεται καὶ στέκεται στὰ
χεῖλη τῆς. Ἐτεῦτα ἀργοσαλεύουν
κι' ἡ φωνὴ τῆς πέφτει ἀπ' τὸ κα-
τάστεγνο στόμα τῆς σὰν ξερὸ φύλλο.
— Νάντια, λέει, Νάντια...

Ἡ ἀδελφὴ τῆς «νυχτὸς» ἀκούει πού τῃ φωνάζουν, τανύζεται νὰ ξετινάξει τ' ἀπκάρωμα ἀπὸ πάνω τῆς κι' ἀνοίγει τὰ βλέφαρα.

— Εἶνε τίποτα; ρωτάει.

Εἶνε τίποτα; Ἡ γρηά Ἄννέζω θέλει νὰ τῆς πῆ πόσο μεγάλο πρᾶμα εἶνε νὰ χάνει κανεὶς τὸν ἄνθρωπό του καὶ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ κάνει τίποτα νὰ τὸν κρατήσῃ κοντὰ του, μὰ κομπιάζει. Τὸ θαμπὸ μάτι τῆς, τὸ γιομάτο σκιᾶς, χύνεται στὸ πρόσωπο τῆς Νόντιας. Εἶνε τόσο νέα κοπέλλα! Καὶ τί φρέσκο πρόσωπο πεῦχει! Ἔνας μίσχος ροδόλευκος, τριανταφυλλένιος ὄλο χυμούς...

— Θὰ κρυώσῃς παιδί μου ἔτσι πού κοιμάσαι. Θὰ κρυώσῃς λέει μαλακὰ, μὰ μὲ κάποιον τρέμουλο στὴ φωνή τῆς.

Θὰ κρυώσῃς; Ποιὸς εἶπε πῶς θὰ κρυώσῃς;.. Αὐτὸ τὸ κάτι πῦχει ἀνεβῆ στὰ χεῖλη τῆς, δὲ λέει νὰ πάει κάτω, ν' ἀλαφρώσῃ.

Ρωτάει.

— Τὶ ὥρα νᾶνε Νάντια;

Καθὼς σηκώνει ράθυμα τὸ χέρι τῆς, ρίχνει μιὰ ματιὰ στὸ μικρὸ ρολοῖ.

— Τρεῖς πᾶνε.

— Τρεῖς;...

Ἡ γρηά Ἄννέζω ἀκούει τὴν ὥρα καὶ μαζεύεται πιὸ πολὺ κουβάρι. Τὸ βλέμμα τῆς πέφτει πάνω στὸ πρόσωπο τοῦ Δημητροῦ ποῦνε ἄσπρος σὰν πανί. Νομίζει πῶς τώρα θὰ ξανοίξῃ τὸ μάτι του.

Πῶς θὰ τὸ στυλώσῃ μεγαλομένο, γιομάτω παγερὸ φόβο ὅπως χιτὲς ἀκόμα πρὶν ἀποκάμῃ. Πῶς θὰ τὸ στυλώσῃ σὰ μαῦρο σινιάλο. «Ἄννέζω μου χάνουμαι. Χάνουμαι Ἄννέζω μου...» — Ποιὸς; Σὺ Δημητρό μου; Σὲ καλὸ σοῦ ἀπόψε, σὲ καλὸ σου..

Τριανταπέντε χρόνια εἶχαν ζήσει

κοντὰ. Τριανταπέντε δλάκαιρα χρόνια. «Σ' ἀγαπῶ καὶ θὰ σὲ πάρω» τῆς εἶχε πῆ τότες. Τότες ποῦταν ὁμοια μὲ τὴ Νάντια. Ἔνας ροδόλευκος, τριανταφυλλένιος μίσχος ὄλο χυμούς. «Σὲ γελάσανε..» τοῦχε πῆ περιπαιχτικὰ κείνη κι' εἶχε βάλῃ τὰ χάχανα. Πῶς εἶχαν περάσει τὰ χρόνια, πῶς εἶχαν ξεφτίσει οἱ μέρες τους.. Χιτὲς ἀκόμα βρόνταγε ἡ φωνή του στ' αὐτιά τῆς. Ἔτρεμαν οἱ τοῖχοι τοῦ σπιτιοῦ ἀπ' τὸ ξάναμά του. «Μωρὴ Ἄννέζω δὲ στόρα, νὰ μὴ.....» «Μωρὴ Ἄννέζω δὲ σοῦπα νὰ κάνεις ἔτοῦτο.....» Σπίθιζαν τὰ μάτια του, πέταγαν φωτιές. Ὁρθώταν ψηλὰ ὡς τὸ ταβάνι τὸ μπότι του. Ἔνα μπότι πού γιόμιζε τὸ δρόμο μὲ τὴν σκιά του. Κι' ὕστερα σὰν ἄστραφταν σὰ δροσοσταλίδες τὰ δάκρυα π' ἀνέβαιναν στὰ μάτια τῆς σὲ συννέφιαζε τὸ προσωπὸ τῆς «Μωρὴ Ἄννέζω στὰ χωρατὰ σοῦμπηξα τῆ φωνή καὶ σὺ τὸ πίστεψες;» — Νάντια - λέει - Νάντια.

Αὐτὸ τὸ κάτι τὸ νοιώθει τώρα νὰ ξεραίνει τὸ λαιμὸ τῆς. Νὰ στέκεται κεῖ σὰ φρόκαλο.

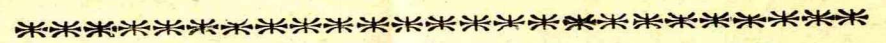
— Εἶνε τίποτα; ξαναρωτάει νευριασμένο ἡ ἀδερφή.

—...Εἶνε τίποτα; Δὲ σοῦπα... Θὰ κρυώσῃς παιδί μου. Θὰ κρυώσῃς...

Ἀποκρίνεται ἡ γρηά Ἄννέζω μὲ κόπο σὰ νὰ ξόδεψε ὅλη τὴ δυναμὴ τῆς νὰ σύρει ἀπὸ μέσα τῆς αὐτὲς τὶς βαρειές λέξεις.

Ὁξω ἡ νύχτα ὅσο πάει καὶ φεύγει· φεύγει γρηγορὰ, πολὺ γρηγορὰ λὲς καὶ τὴν κνηγάει κανεὶς, λὲς καὶ βιάζεται νὰ πάει σ' ἄλλους τόπους, σὲ χῶρες πού τὴν περιμένουν ἀνυπόμονα, πού σηκώνουν μὲ λαχτῆρα τὸ βλέμμα στὰ καλόβολα συννεφάκια καὶ ρωτᾶνε γιὰ τὸ πού τὴν εἶδανε καὶ τὸ πότε θὰ φτάσει...

ΧΡΗΣΤΟΣ ΛΕΒΑΝΤΑΣ

ΤΟ ΠΑΛΛΟ ΜΟΥ ΡΟΛΟΪ

Ὡς ἀνύποπτος ἤμουν ἀπόψε τὸ βράδυ, ἦρθε ἀγάλι τὸ καλὸ μου ρολοῖ κι' ὡς τὸ γνώρισα ἐκειχάμου—σὰν χᾶδι ἔν' ἀλλόκοτο ἄρχισ' ἐκεῖ παραλόι:

...Εἶν' ὠραία ἡ βραδυὰ ἀπόψε—κάνει—καὶ κινήσαντας—τικι-τάκ—ὄλο νεῖρο, τὰ δοντάκια μου—τῆς αἰωνιότητος ροκάνι—εἶκος' χρόνια ροκαίνισαν νὰ σ' εὔρω.

Κι' ἦρθα—νᾶμαι. Μὲ θυμάσαι; Εἶμαι πάντα τὸ μικρούτσικο τῶν καιρῶν ποντικίκι, πέρσου σοῦφαγα τὰ παπούτσ' ἀπ' τὴν μπάντο, τώρα ἄρχισα νὰ σοῦ τρώω τὸ σακάκι.

Καὶ τὰ πλήρωσα—ὄχι βέβαια σὲ σένα—οὔδε ράφτη ἢ παπουτσοῦ φραμπαρόνου—μάταια ὄβολα τὰ τικ-τάκ μου, ἔνα-ἔνα στὴν παλάμη τὰ μετρώω ἐγὼ τοῦ χρόνου.

Καὶ μασῶ - Δὲ μὲ γνοιάζει ὅ,τι - τὸντι—νᾶναι τρώω χωρὶς σκάση καὶ κάκια' βάζοντάς το - πληρωμένο - στὸ δόντι μου, τὸ τρώω: τικιτίκ - τικιτάκια...

Τρώω μὲ τέμπο, μὲ ἀκρίβειο, μὲ τάξη, ὅπου νᾶμαι, σὲ ὅποια ὥρα ἢ σὲ τόπους· τρώω τὶς λύπες, τὶς χαρὲς, τὸ μετάξι, τὸ πανί, τὰ πουλιὰ, τοὺς ἀνθρώπους.

Ἀπὸ εἴκοσι - πού μ' ἀγόρασες - χρόνους, — τὸ θυμάσαι; - σοῦχω φάει ἕως αὐτῆνες τὶς στιγμὲς, τὶς χαρὲς σου τοὺς πόνους, τὶς ἡμέρες σου, τὶς βδομάδες, τοὺς μῆνες.

Κι' ὅταν πέθανε ἡ ἀγάπη σου - ἡ Σόνια— — Ἄ τὶ κόρη πού ἀπὸ ὄλους μας ἔκλαυτη— μὲς σὲ τρία ἢ σὲ τριάντισιν χρόνια, γὼ δὲν ἄφησα οὔτε...δεῖγμ' ἀπὸ δαύτη...

Μὰ κι' ἔσένα - δὲν πληρώνω ὅσα ὅσα;
— βερεσὲ οὐδὲ μὲ γράφουν, οὐδὲ γράφω—
θὰ σὲ γλύφω ὅσο ζεῖς μὲ τὴ γλώσσα
καὶ ὀλόκληρον θὰ σὲ φάω μὲς στὸν τάφω.

Κι' ἐπιτέλους, ἐπιτέλους - τί φρίκη—
μὲ «τὸ ἔχει μου»: τικιτάκ - τικιτά μου
—τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων ποντίκι—
καὶ τὰ ἴδια μου ἐγὼ θὰ φάω σωθικά μου...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΤΑΣ ΠΥΛΑΣ - ΤΑΣ ΠΥΛΑΣ...

Ἄς ἔχουμε τὸ νοῦ μας στὶς ἀτραπούς. Πρὶ νᾶρθει ἡ μέρα
Καὶ πρὶν γιομίσει τὸ οὐράνιο ἄπειρο μὲ τὴ φωτοπλημμύρα του,
Φόβος ὑπάρχει νὰ περάσουν οἱ λαθρεπιβάτες τῆς ζωῆς
Καὶ νὰ μολύνουν καὶ τὴν πόλη.
Γι' αὐτὸ ἄς φρουρήσουμε τοὺς δρόμους π' ὀδηγοῦνε
Στὴν πολιτεία ποὺ στάθηκε νὰ μὴν ἀντικρύσουμε
Προτοῦ γιομίσει ἀπ' τὶς ἀνταύγειες τὸ γαλάζιο
Καὶ πρὶν τὸ μῦρο τ' ὀρθρινὸ καθίσει σὲς καρδιές μας.

Κάτω ἀπ' τὸν ἥσκιο τῶν ψυχῶν μας ἀναλαύεται
Τῆς πολιτείας ἡ μεγαλοπρέπεια.
Πρὶν φᾶνε οἱ μέλισσες τὴ γύρη τῆς ὑπαρξῆς μας
Πρὶν μαθήσουν οἱ γκιώνηδες τὸ ρόδι τῆς καρδιάς μας,
Θὰ ξετυλιχτοῦν οἱ ἀνταύγειες τῆς ζωῆς,
Θὰ χρωματισθοῦν τὰ ροδάκινα τοῦ προσώπου μας
Κι' οἱ σάλπιγγες θὲ νὰ ἠχήσουν σὲ φωταδερά ἀνοίγματα:
—Γκρεμίστηκαν, γκρεμίστηκαν τὰ τείχη τῆς Ἱερικῶς
Ἄγκυαλιστῆτε κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ σκορπίστε
τοὺς σπόρους γιὰ νὰ φᾶνε κι' οἱ σταρεῖθρες...

ΠΑΝΟΣ ΣΠΙΛΛΑΣ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΝΙΤΣΕ

«Ἄνδρα δίψυχον» ἀποκαλεῖ τὸν Νίτσε ὁ Σπᾶιερ. Ποτὲ ἴσως ἀνθρώπος δὲν ἔζησε βαθύτερο κι' ἐντονότερο δράμα ψυχικοῦ καὶ γενικὰ ἐσωτερικοῦ διχασμοῦ. Δὲν θὰ ἤμαστε ὑπερβολικοὶ ἂν λέγαμε πὼς ἀκριβῶς στὰ μύχια τοῦ Νίτσε ἀντικαθρεφίστηκε μ' ἓναν τρόπο φρικτὸ καὶ συνάμα μεγαλόπρεπο ἡ διάσπασή τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Νίτσε ἀκριβῶς εἶχε ὅλη τὴν τραγικὴ συνείδηση αὐτῆς τῆς διάσπασης, γι' αὐτὸ κι' ὅλη του ἡ ἐναγώνια προσπάθεια ἦταν προσανατολισμένη στὸ ξεπέρασμά της. Ὅσο πιὸ ἀλέραντη ἦταν ἡ ἀποσύνθεση τοῦ καιροῦ του, τόσο ἐπιτακτικώτερα αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνασύνθεσης.

Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Νίτσε εἶναι ἓνας συνειδητὸς σταθμὸς σ' αὐτὴν τὴν ἐπώδυνη διεργασία τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Τὸ νὰ θελήσουμε νὰ κρίνουμε τὴν περίπτωσή του ἀπὸ τὴ σκοπιὰ ἐπικίνδυνων ἀφορισμῶν, εἶναι σὰ ν' ἀγνοοῦμε καὶ τὴν ἰδιαίτερη σημασία τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς καὶ σὰ νὰ θέλουμε ν' ἀρνηθοῦμε τὸν βαθύτατο ἀνθρώπινο χαρακτήρα τῆς νιτσεϊκῆς προσφορᾶς. Τὶς ὀργανικὲς καὶ παθολογικὲς τοῦ ἀδυναμίας δὲν τίς ἀρνιόμαστε, αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ βγάλουμε συμπέρασμα πὼς τὸ ἔργο του πρέπει ν' ἀποδοθεῖ σὲ νοσηρῆς αἰτίες.

Ὁ Δρ. Ε. Μινκόφσκι ὑποστηρίζει μὲ πολὺ πειστικὸ τρόπο πὼς «οἱ πλούσιοι τύποι αἰτισμοῦ - ὅπως δηλαδή ὁ Νίτσε-προδίνουσε περισσότερο ἓνα πλεόνασμα ὑγείας παρὰ

μιὰ προσπάθεια συμψηφισμοῦ» (ἀναφέρεται ἀπ' τὸν Σπᾶιερ στὴ μελέτη του: Δαίμονας καὶ χαρακτήρας τοῦ Νίτσε. Φιλοσοφικὲς ἔρευνες τόμ. II σελ. 237) Γεγονὸς ὡστόσο εἶναι πὼς οἱ ἀδυναμίες στὶς ὁποῖες βρέθηκε στάθηκαν ἀφορμὴ γιὰ ὀρισμένους ὑπερσυμψηφισμοὺς ποὺ μονάχα μιὰ ἔμμονη καὶ συνεχῆς σκέψη μποροῦσε νὰ τοὺς δώσει. «Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Νίτσε ἦταν ἄρρωστος δίχως ἐλπὶδα γιαντρειᾶς μόνο ἀπὸ τὸν ὑποχθόνιο χῶρο του μποροῦσε πιά νὰ ἰδεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν κόσμον. Ἦταν ὑποχρεωμένος ν' ἀντικαταστήσει τὴν πραγματικὴ δύναμη μὲ στοχασμοῦ. Πάνω στὴ δύναμη (Λέον Σέστοφ: Ἡ ἰδέα τοῦ Καλοῦ στὸν Τολστοῦ καὶ στὸν Νίτσε).

Μόνον ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπεψη ξεκινώντας μποροῦμε νὰ κατανοήσουμε τὴ θετικὴ προσφορὰ τοῦ Νίτσε στὸ κεφάλαιο τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης. Μέσα ἀπ' τὸ καταστροφικὸ γκρεμοσώριασμα τοῦ παλιοῦ κόσμου, ἀνάμεσα ἀπ' τὸν συρφετὸ τῶν ἀνθρώπινων ἀγγελῶν ποὺ ἦταν καταδικασμένοι σὲ μιὰ ἀσυνειδητὴ ζωὴ ξεπροβάλλει ὁ ὑπεράνθρωπος, ὁ ἀρνητὴς ἀλλὰ καὶ ὁ δημιουργὸς. Ὁ Νιτσεϊκὸς ὑπεράνθρωπος δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀρνηση τοῦ σημερινοῦ ξεστρατισμένου ἀνθρώπου, ἡ θετικὴ μὰ καὶ ἀνέκκλητη ἐνσάρκωση ὅλων τῶν μεταξωμένων ἀξιών καὶ κατὰ συνέπεια ἀδελφικὰ ἀνθρώπινος. Ὁ Νιτσεϊκὸς ὑπεράνθρωπος εἶναι ὁ σύγχρονος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔρχεται. Ἄν τώρα δὲ μποροῦμε νὰ τὸν συλλάβουμε, νὰ τὸν νεήσουμε σὰν πραγματικὴ ἀυτὸ ὀφείλεται στὸ δι τὸν δημιουργ-

γησης μιὰ πονετική φαντασία κι' ὄχι μιὰ λογικά καὶ ἐμπειρικά πορευόμενη σκέψη. Γιατὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Νίτσε σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τοῦ Μπενεντέπο Κρότσε, εἶναι ἀληθινὰ ποιητικὴ φιλοσοφία στὴν ὁποία δὲ λείπει οὔτε ὁ λυρισμὸς, οὔτε τὸ δράμα, οὔτε ἡ σάτυρα.

Ἔτσι ἀντικρούζοντας τὴν κεντρικὴ ἰδέα τοῦ Νίτσε μπορούμε ν' ἀντιληφθοῦμε καὶ τὸ νόημα τῆς ἀδυσώπητης κριτικῆς πὺν ἐξάσκησης γιὰ ὅλους τοὺς θεσμοὺς καὶ γιὰ ὅλες τὶς ἴσασε σήμερα ἰσχύουσες ἀξίες. Σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ θεμελιώδη του ἀποψη βασίζεται καὶ ἡ σφοδρὴ πολεμικὴ πὺν διατύπωση κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κι' ὅμως σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ἀνελέητο κατηγορῶ πὺν διατυπώνει, διαισθηνόμαστε τὴν ἀσβεστη δίψα πὺν κατακαίει τὴν ψυχὴ του γιὰ μιὰ θεότητα. Ὅπως πάλι πολὺ ὀρθῶς παρατηρεῖ ἕνας ἀπ' τοὺς μελετητῆς του, ὁ Τιερὺ Μωνιέ, στὸ Νίτσε ὅπως καὶ στὸν Χριστὸ τοῦ Πασκάλ ὑπάρχει μιὰ ἐναγώνια ζήτηση, κι' αὐτὴ εἶναι ἡ ζήτηση τοῦ θεοῦ ἀπ' τὴ λυτρωμένη πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ὁ Μπενεντιάεφ λέει πὺν ὁ ὑπεράνθρωπος τοῦ Νίτσε ἀντικασταίνει τὸ Θεὸ.

Δὲν εἶναι καθόλου περίεργο πὺν ἀκριβῶς οὕτῃ ἡ ἄρνηση τοῦ χριστιανισμοῦ προήλθε ἀπὸ μιὰ βαθύτατη προσήλωση στὴ θρησκεία. (* Ἀγὸι Διχτενμπερζέ: Ἡ φιλοσοφία

τοῦ Νίτσε). Δὲν ἦταν ὅμως ποτὲ δυνατὸ γιὰ ἕνα «λεύτερο πνεῦμα» σὰν τὸν Νίτσε ν' ἀρκεστεῖ στὸν τυπικὸ Κονφορμισμὸ τοῦ δόγματος, τὸν ἀποξεραμένο ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινο περιεχόμενο.

Θραύοντας ὁ Νίτσε τὶς ἀμυρωμένες καὶ ξεθωριασμένες πλάκες τῶν παλιῶν ἀξιῶν, δὲν ἔκανε τίποτ' ἄλλο ἀπ' τὸ νὰ θρυμματίσει τὰ καταθλιπτικὰ πλαίσια πὺν τυραννοῦσαν τὸν ἄνθρωπο. Ἀσφυκτιῶντας ἀπ' τὴν πνιγερὴ ἀτιμόσφαιρα τῶν μικροσυμφερόντων καὶ τῶν συμβιβασμῶν ζητοῦσε γιὰ τὸ πνεῦμα ψηλὸ καὶ ἐλεύθερο πεδίο ἀνάπτυξης γιὰ νὰ μπορέσει ἔτσι ν' ἀντιρωθεῖ καὶ νὰ πραγματωθεῖ στὴν πράξη.

Ὁ Κάρλ Γιάσπερς ἀναγνωρίζει πὺν ὁ Νίτσε κατὰστρεψε τὴν παραδεγμένη φιλοσοφία. Ὅσο φοβερὴ ὅμως κι' ἂν ἦταν ἡ χειρονομία του δὲν παύει νὰ νῆαι ἠρωϊκὴ. Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ὀδέψουμε στὰ πεπρωμένα μας ἔχουμε ἀνάγκη ἐλεύθερων καὶ ἀνεμπόδιστων ὀριζόντων. Νὰ γιατί ὅσο ὀδυνηρὸ κι' ἀνήκουστο κι' ἂν ἦταν τὸ ἐγχείρημα τοῦ Νίτσε δὲν παύει στὴν οὐσία του νὰ νῆαι ἀνθρώπινο. Ἡ παράξενη καὶ ἄρρυθμὴ «φιλοσοφία τοῦ σφυριοῦ» γίνεται τέλος μιὰ καινούργια ἁρμονία, ἁρμονία λύτρωσης καὶ πανηγυρικῆς κατάφασης τῆς ζωῆς.

Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΗΙΟΣ

(* Ἀπὸ ἀνέκδοτη μετάφραση ἔργου τοῦ Νίτσε)

ΤΟ ΠΟΥΛΑΡΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὸ παιδὶ κοίταξε ψηλά, ἀνάμεσα στὰ κλαδιὰ καὶ τὰ φύλλα. Ἦταν ἕνα γαλάζιο μάτι οὐρανοῦ καὶ πέφταγε μιὰ κορδελίτσα φῶς. Χάμου γινόταν τ' ἀστέρι τοῦ πουλαριοῦ - ἐκὶ κάτου ἀπ' τὰ τσουλούφια, στὸ σταυρὸ τοῦ μετώπου. Ἐσκίψε καὶ τὸ πῆρε στὴν ἀπαλάμη του μ' εὐτυχία. Τότε τὸ πουλᾶρι χλιμίντρισε καὶ χτύπησε τὰ μπροστινὰ πόδια του χαρούμενο. Ἔτσι τοῦ φάνηκε. Ἴσως νὰ σάλεψε κι' ὁ κλάδος. Ὅσοιόσο ἄμα γύρισε εἶδε τὴν ξανθιά χαίτη καὶ κάτι ἀπ' τὴν οὐρὰ νὰ χάνονται ἀνάμεσα στὶς σμάλτινες ὀπλῆς. Βαθιὰ στὸ μονοπάτι ἔσβυνε κι' ὁ ἀλαφρὸς καλπαμὸς.

Τὸ παιδὶ φίλησε τ' ἀστέρι καὶ πῆγε νὰ τὸ κλείσει στὴ φούχτα του, μὰ κείνο γλύστρησε. Κι' ἔκλαιγε.

Ὁ νᾶνος τὸ Κανελλάκι κοιμόταν κάτου ἀπ' τὸ κυκλάμινο καὶ ξύπνησε.

— Τὶ κλαίει παιδάκι; Τοῦ εἶπε.

— Θεῖο Κανελλάκι, ἔχασα τὸ πουλᾶρι μου στὸ δάσο. Τώρα τὸ εἶδα..

— Δὲν ἔχει πουλᾶρι στὸ δάσο. Πουλιὰ ἔχει, λίφια ἔχει..

— Καὶ τὸ πουλᾶρι;

— Ἐγὼ δὲν εἶδα...

Τὸ παιδὶ πῆγαινε ξυπόλυτο προφυλαχτὰ. Τὰ πρινόφυλλα κεντημένα γύρω-γύρω μ' ἀγκαθᾶκια τοῦ πονοῦσαν στὴ γλαρὴ πατούσα. Κάποιο μυσοικὸ σέρπημα σιὰ θάνατο τοῦ ἀνάταραξε τὴ φλέβα-τὸ ζούδι πὺν ροκανάει τὶς ρίζες, τὸ βελανίδι πὺν πέφτει ἀπὸ ψηλά, ἡ λευκὴ κοιλιά τοῦ λαγοῦ. Κάπου μακριὰ, στὸ πα-

ραμῦθι τάχα, ἕνα βούκινο κάρωνε ἀπ' τὴν ἀπελεισία τοῦ παραπλανημένου κυνηγοῦ. Κι' ὁ φύλλινος θρὸς ἔλεγε καὶ ξανάλεγε τὰ λόγια τοῦ νᾶνου:

— Ἐγὼ δὲν εἶδα... Ἐγὼ δὲν εἶδα... Ἐγὼ δὲν εἶδα...

Ὁ μπάτης ἐρχόταν κάτου ἀπ' τοὺς κρεμαστοὺς θύλους τῶν δέντρων κι' ἔδωσε μιὰν ὑπαψία στὸ παιδὶ πὺν τὸ γαλάζιο θὰ ξάνοιγε-ὀπου νᾶναι. Καὶ τὸ νερὸ πὺν κατεβαίνει πρὸς τὴ θάλασσα θὰ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ - ἴσως ἂν πᾶς κατᾶφοροκατᾶφορο...

Παραμέρισε τὰ παλιὰ φύλλα κι' ἄκουγε μὲ τ' ἀφτί στὸ χῶμα τὴ βουῆ - μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ τὸ αἶμα τῆς γῆς πὺν κυκλοφέρνει.

Ὅταν ἄφησε τὸ δάσος, ἀνάσανε. Κι' ὅσο κατηφόριζε, ἡ νοτιὰ ἔμπαινε ἀπ' τὴ φτέρνα του καὶ τὸν περπατοῖσε σ' ὄλο τὸ κορμὶ. Ἐκεῖθε φύτρωσαν παπαβρακάκια καὶ πολυτοῖχια - μιὰ νεροχελώνα κατρακύλαγε κιόλας μὲς' στὰ χορτάρια.

Σὰν ἔφτασε στὸ ρέμα εἶδε τὰ χρωματιστὰ πουλιὰ κ' εἶπε πὺν θὰ τὰ εἶχε μιὰ συντροφιά γιατί βρέθηκε πολὺ ἔρημος ἐδῶ πέρα. Ἀκόμα καὶ τούτος ὁ κορμὸς πὺν τὸν ἔκοψαν οἱ λοτόμοι τοῦ ἄλλου χρόνου θὰ τοῦ ἔστεκε μιὰ παρηγοριά...

Τότε θυμήθηκε τὴν ξαδερφοῦλα Λία. Κάθε φορὰ πὺν τὴ βασάνιζε γιὰ νὰ τὴ φιλήσει, κείνη δὲ δεχόταν καὶ τούλεγε πὺν ἦταν ἕνα πολὺ ξυλὸ παιδὶ. Ὅμως τὴ νύχτα στὴν ἔπαυλη..

Ἡ μεγάλη βροχὴ δὲν εἶχε κοπάσει
κι' ἡ θεία Χιούλα τὸν κράτησε γι'
ἀλόψε. Στὸ δειπνο ἡ Λία ἔκανε κά-
τι ἀσυνήθιστα γέλια καὶ τὴ μάλω-
σαν. Ὑστερα τοῦ φόρεσαν ἓνα νυ-
χτικό της κι' ἔμοιαζε, ἀλήθεια, σὰν
κορίτσι, σὰν ἀδερφή τῆς Λίας. Θὰ
κοιμόταν κιόλας στὸ κρεββατάκι της.
Ἔτσι εἶπε ἡ θεία. Ὅσο γιὰ τὴν
ξαστερούλα θὰ τὴν ἔπερνε μαζί της.
— Ἐγὼ θέλω στὸ δικό μου... Ἐπέ-
μενε κείνη.

— Κι' ὁ Ἄλκης;

— Μαζί . .

Καὶ κοιμήθηκαν μαζί σὰ δυὸ κο-
ρίτσια. Τοῦ εἶπε στὰ σκοτεινά:

— Ἄλκη, μὲ θέλεις κοντά σου;

Ξετλίχτηκε μιὰ κορδέλα σιωπῆς.

— Ναί... .

Τὴν τράβηξε δυνατὰ στὸ πλάι του
κι' ἄκουγαν τὸν ἀνεμόβρεχα.

— Τί εἶναι; Τὸν ρώτησε πάλι.

— Τὸ πουλάρι... .

— Ποιὸς, ὁ ἀέρας;

— Ἄκουσε πῶς τριποδίζει... Κι'
ἔχει ἓν' ἀστέρι - ἐδῶ στὸ σταυρὸ -
νὰ τὸ γνωρίζω. Ὅταν μεγαλώσω
θὰ μὲ πάει καβάλλα μέσ' ἀπ' τὸ
δάσο . .

— Ποιὸ;

— Μὰ τὸ πουλάρι... .

— Ὑστερα;

— Ὑστερα θὰ βροῦμε τὴ θάλασσα
καὶ θὰ περάσουμε ἀπὸ κείθε... .

— Κι' ἐγὼ;

— Κι' ἐσὺ... .

Μόλις κόπασε ἡ μπόρα, βγήκε τὸ
φεγγάρι καὶ σάλευαν στὴν κάμαρη
ἴσκιοι ἀπὸ φυλλόδεντρα καὶ μικροὺς
φοίνικες.

— Θέλεις νὰ μὲ φιλήσεις;

— Ἐγὼ; Ναί! Αὐριῶ... Νυστάζω... .

1943.

Ἐπειτα τὸ παιδί γονάτισε στὴ
χαμηλὴ ὄχτη καὶ μάζεψε στίς φοῦ-
χτες του ὅλες τὶς εἰκόνας τῆς ρεματιῶς.
Κι' ἔπινε μὲ κλειστά μάτια. Ὅταν
τ' ἀνοίξε εἶχε μείνει ἡ ἔρημιὰ καὶ
τὸ πουλάρι ποὺ ἔβροσκε λεύτερο. Τοῦ
φώναξε παρακαλεστικά:

— Ἄστρο, στάσου, Ἄστρο μου... .

Κεῖνο γύρισε καὶ τὸν κοίταξε ἀπ'
τὸ πλάι: ἔλεγε: « Νὰ πάω; - νὰ
φύγω; - Νὰ πάω; - νὰ φύγω; »
Τότες ἡ νεροχελώνα βούτηξε:
μπλοῦμ! Τὸ πουλάρι ἔφηνε τρομαγ-
μένο. Κι' ὁ νάνος τὸ Κανελλάκι
τσίριζε ἓνα γέλιο σὰν τὴ μύτη τῆς
βελόνας.

— Ἐγὼ δὲν εἶδε... .

Τὸ παιδί ἔτρεχε ρέμα - ρέμα ξο-
πίσω στὸ πουλάρι ποὺ κομματια-
ζόταν μὲ τὸ νερὸ καὶ τὶς χλωρασιές.
Ἀπάνω τους ἔτρεχε καὶ τὸ μικρὸ
σύγγεφο Κάποτε ἡ χαίτη μὲ τὴν
εὐρὰ ἀνέμιζαν στὸ διάστημα κι' οἱ
ὀπλὲς ξεκολλούσαν καὶ πήγαιναν
χωρὶς πουλάρι. Ἄλλοτε τὸ μικρὸ
σύγγεφο μπερδεύοταν στίς κλημα-
τίδες καὶ στὸν οὐρανὸ ἔμενε μονάχα
τ' ἀστέρι - ἐκεῖ κάτω, στὸ... .

Τὸ ρέμα ἔπεφτε συντάραχο στὸ
γκρεμὸ καὶ πηδοῦσε πέτρα σὲ πέτρα
ὥσπου ἔσμιγε μὲ τὴ θάλασσα καὶ
γινόταν κύματα κι' ἀφρὸς. Μαζί
κατέβαινε καὶ τὸ πουλάρι ἀφηνια-
σμένο. Τὸ σπασμένο χέρι τῆς λιῶς
προσπάθησε νὰ κρατήσει τὸ παιδί -
μὰ δὲ μπόρεσε. Κεῖνο πάλευε-στῆθος
μὲ γόνατο νὰ τὸ φτάσει.

Ὑστερα οἱ ἐκβολὲς γιόμισαν ἄσ-
πρα πουλάρια ποὺ ἀλώνιζαν τὸ
γιαλὸ. Ὅλος ὁ γιαλὸς τινάζοταν ὡς
τὸ μικρὸ σύγγεφο σὰν ἀνταριασμένη
χαίτη. Καὶ κεῖνο ἔξφτιζε σὰ γέλιο
ποὺ δὲν τὸ βλέπουμε.

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΣΙ ΜΟΙΡΑΙΑ...

Ἐχουν στενέψει πιά οἱ δριζόντες
κι' ἔχει κ' ἡ σκέψη μας στερέψει!
Ὅσων τὴν ἀμαρτία μὲ παίδεψεν
ἢ χτεσινὴ ἢ γλυκειά μας σκέψη.

Κι' ἔτσι, μοιραῖα κι' ἀπλά ἐχωρίσαμε,
χαιρετηθήκαμε σὰ φίλοι,
δίχως καημοὺς καὶ δίχως κλάμματα,
δίχως παράπονο σὶά χεῖλη.

Ἐσὺ, ἀδιάφορα κι' ἀξένιαστα,
τὸ διπλανὸ δρομάκι ἐπῆρες
καὶ γὼ τὸν ἄλλο δρόμο ἐτράβηξα:
οὔτε σὲ εἶδα, οὔτε μὲ εἶδες!

Γιατὶ, στενέψαν πιά οἱ δριζόντες
κ' εἶχε κ' ἡ σκέψη μας στερέψει!
Ὅ, σὰν τὴν ἀμαρτία μὲ παίδεψεν
ἢ πρωτινὴ ἢ γλυκειά μας σκέψη.

ΔΙΟΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Ἡ πλήξη ἤρθε καὶ στάθηκε στὸ πιάνο ἀγάλι ἀγάλι.
Ευπνοῦν τὰ δικά της δάχτυλα τὶς ὑπνωμένες νότες
Κι' ἀργοὺς τοὺς ἤχους ρίχνουνε γύρω τριγύρω τότες
Καθῶς τὸ χέρι σελετοῦ νὰ σπάζει ἓν' ἀνθογιάλι.

Ρυθμίζει ἀκούραστο ἐκκρεμὲς τὶς συμφωνίες τὶς πρώτες...
Ἐάφνου, μιὰ νότα ἀλλόκοτη, τὶ σπαραγμὸ ἔχει βγάλει!
Πέφτει σὰ γκριζα πινελιά νὰ ξεθωριάσει πάλι
Τὰ ὄροια μαλλιὰ ποὺ χρύσωσαν κάποιοι καιροὶ προδότες.

Ἀπὸ μιὰ νότα θριαμβικὴ, μιὰ διαμαντένια σκάλα
Σπάζει, κι' ἡ σκέψη μας κυλᾷ σ' ἀμφιβολίας σκοτιάδια,
Τὸ ὕστερο πλῆχτρο θ' ἀκουστῆι σὰ ματωμένη στάλα!

Τὸ ὕστερο πλῆχτρο ποὺ καμμιὰ δὲν ἔχει σημασία
Θὰ πέσει ἀλόψε ἀνέκκλητα μέσ' στὴν καρδιά τὴν ἄδεια
Σφραγίζοντας γιὰ πάντα πιά τὴ μάταιη Συμφωνία... .

ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΠΟΛΕΜΟΣ

ΚΑΚΟΚΑΙΡΙΑ

Τὸ βαρόμετρο δὲν ἔδειχνε κακοκαιρία γιὰ σήμερα. Κι' ὅμως ἀπόψε ἀστράφτει κάτω κεῖ καὶ βροντᾶ δαιμονισμένα. Τόση ξαστεριά! Δὲν εἶναι οὔτε σύννεφα. Δὲ φταίει ὁ οὐρανός...

... Ἀπόψε ἀστράφτει καὶ βροντᾶ τὸ πυροβολικὸ.

ΠΟΥΛΙΑ

Ποῦ πάνε τόσα πουλιά... Ἀγοριεμένα φεύγουν. Τάδιωξεν ἡ ἀντάρρα τῆς μάχης; Ἔρχονται ἀπ' τὴν ἀντάρρα:

... Νὰ! Εἶναι τ' ἀκάθαρτα πουλιά, τὰ σιδερένια, πού πάνω ἀπ' τὴν πολιτεία «κουτσουλᾶνε».

ΣΕΙΣΜΟΙ

Ὁ σειсмоγράφος γράφει: δονήσεις, ἡ γηρὰ καὶ τὸ παιδί φωνάζανε: σεισμὸς... Μὰ οἱ σειμοὶ δὲ σφουρᾶνε, οὔτε μευγκρίζουν ἔτσι...

... Στὸ καταφύγιο, τ' ἀεροπλάνα βομβαρδίζουν.

ΣΠΟΡΑ

Ἀπέραντες ἐκτάσεις μὲ σταυρούς. Φύτεψαν «τόσους» ἀνθρώπους καὶ φύτεψαν ἄλλοι «τόσοι» σταυροὶ. Κάπου μάλιστα πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ βλάστησε ἕνας σταυρός... Τί, ἄγονη Γῆ; Ὅχι! Ὁ σπόρος κακός! Ἄν θάρανε ἕναν κόκκο σταριοῦ σὲ λιγώτερο χώρου θὰ ὑψωνόταν τὸ στάχι μὲ τοὺς πολλοὺς κόκκους...

... Πολὺ ψωμί.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

Ἄνοιξαν διάπλατα τὶς πόρτες καὶ σπρώχνουν οἱ ἐργάτες τὰ βαρέλια μὲ τὸ ὀρυκτέλαιο καὶ τὰ φορτία μὲ τὶς πρῶτες ὕλες... Οἱ μηχανεὶς δὲ μποροῦν νὰ ἐργαστοῦν χωρὶς αὐτὰ καὶ φρόντισε τόσο πολὺ ὁ ἐργοστασιάρχης. Κι' ἕνας ἐργάτης, παρὰμερα, κυττάζοντας μιὰ μηχανὴ λέγει: Γιατί νὰ μὴν εἶμαι μηχανή;...

... Τὰ χάλκινα ἔντερά μου θάρανε φαγὶ καὶ λάδι.

Ι Δ Ε

Νὰ ὁ ἥλιος δλόλαμπρος... Νὰ τὰ πουλιά κελαϊδᾶνε... Νὰ ἡ Γῆ γαλιῆνε... Νὰ τὰ σπαρτὰ βαρύναν... Νὰ οἱ ἄνθρωποι ἀγαπημένοι...

... Ὁ κόσμος εἰρήνεψε!

Α. ΚΑΠΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΟΙΗΤΙΚΑ 25ΧΡΟΝΑ

(Ν. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ)

Ζοῦμε τὴν ἐποχὴ τῶν μυστικῶν αἰσθητικῶν καὶ διανοητικῶν μετακινήσεων, τὸν καθ'αυτὸ πρόλογο μιᾶς αὐριανῆς μεταρρύθμισης στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ μὲ τὶς καινούργιες ἀγωνίες, τὶς μνήμες τῶν πολεμικῶν καιρῶν καὶ τοὺς μόχθους γιὰ μιὰν ὀλοκληρωτικὴ λύτρωση μετὰ τὸ πρόβλημα τῆς φυγῆς πού συντάραξε τὴν Τέχνη ὕστερ' ἀπ' τὴν προηγούμενη ἀνθρώπινη σφαγὴ. Ὅμως ζοῦμε καὶ τὴν ἐποχὴ τῶν παραγνωρίσεων τῶν ἀξιών, τὴν σύγχυση δηλαδή τῶν προσανατολισμῶν καὶ τῶν ὑποχρεώσεων πού βαραίνουν τὴ γενιά μας ἀπ' τὸν ἀγῶνα τοῦ παρελθόντος. Σημεῖο: Οἱ ἐπιπολαιότητες καὶ ἀδεξιότητες προσώπων τῆς σύγχρονης λογοτεχνίας πού ἀλλοῦ ἔχουν τὴ μορφὴ κακόπιστης κριτικῆς καὶ ἀλλοῦ τὸ ἄλλος διαπάλης πού ἀπομακρύνει ὀλόκληρα τὸ στειχεῖο τῆ ἠθικῆς ἀπ' τὸν ψυχικὸ τους πολιτισμὸ. Περισσότερο ὅμως ἡ δημιουργία φατριῶν πού ζητοῦν νὰ ἐπιβάλουν ὀρισμένες λογοτεχνικὲς φυσιογνωμίες ἀπέραστες ἀκόμα ἀπ' τὴν ἀμερόληπτη καὶ ἀσυγκίνητη κριτικὴ πού ξέρει νὰ προχωρεῖ στὰ ἔγκατα τῶν ἔργων καὶ νὰ μιλᾷ μὲ παρησία γι' ὅ,τι βρῖσκει ἀσχημο καὶ γιὰ ὅ,τι ἀναγνωρίζει ἀξιόλογο.

Σὰν ἕνα σχετικὸ σημάδι θεωρῶ τὴν ἀδιαφορία πού σημειώθηκε στὰ ποιητικὰ 25 χρόνια τοῦ κ. Ν. Χάγερ Μπουφίδη, κλεισμένα τὸ 1943 μὲ τὴν ἐκδοσὴ τῆς ἀνθολογικῆς του «Ἀὐτοβιογραφίας». Καὶ τὸ βιβλίον

πέρασε ἀπαρατήρητο ἀπ' τὴν καθημερινὴ σημειωματογραφία τοῦ τύπου (μὲ τὴ μόνη ἐξαιρέση: τὰ λίγα λόγια τοῦ κ. Ἀδ. Παπαδήμα) καὶ ἀπ' τὴν ὀργανωμένη κριτικὴ ἀνασκόληση τῶν φιλολογικῶν περιοδικῶν, μα καὶ τὸ γεγονός: Ἡ τοσόχρονη ἀπολογία ἑνὸς ἀληθινοῦ ποιητῆ πού δὲ θέλησε νὰ καταπλήξει μ' ὀράματα καὶ μεγαλόστομα ποιήματα, προσπάθησε μόνο νὰ δόσει ὀλοκάθαρα τὴν ἀνθρώπινη νότα, τὴν ταπεινὴ καὶ ἀγνή πού μαρτυρεῖ τὴ συμπόνια στοὺς ἀδικημένους καὶ τὴν προσεχὴ γιὰ τοὺς κακοὺς καὶ γιὰ τοὺς ἄτυχους. Καὶ πῶς πολὺ: ὁ προσωπικὸς ἐκφραστικὸς του τρόπος, δοσμένος στὴν ἐλευθερόστιχη ἀρμονία τοῦ ρυθμοῦ, ὁ μοναδικὸς θαρρῶ πού μὲ συνείδηση τῆς μουσικῆς πετυχαίνει τὴν ἀποδέσμευση τῆς ρίμας χωρὶς νὰ χάνεται τὸ αἰσθημα τοῦ τραγουδιοῦ.

*

Οὔτε ἀπόπειρα κὰν μελέτης θέλω νὰ λογιστεῖ ὅτι κὰνω σήμερα. Οἱ καιροὶ ἐπιβάλλουν τὴ βιασύνῃ μαζὺ μὲ τὴ στέρηση τῶν μέσων γιὰ μιὰ λεπτομερειακὴ ἀνάλυση ἔργου λογοτεχνικοῦ, ἔστω καὶ ἂν εἶνε περιορισμένο σ' ἐκταση. Πρέπει ἄλλωστε νὰ ὀμολογήσω πὼς δὲν κρατῶ κατὰ νοῦ ὀλόκληρη τὴν πνευματικὴ προσφορά τοῦ κ. Μπουφίδη, τὴν τυπωμένην σὲ χωριστοὺς τόμους καὶ τὴ σκόρπια σὲ διάφορα περιοδικὰ σὲ μορφή στίχων, θεατρικῶν διαλόγων καὶ διηγημάτων ἀκόμα μὲ τρυφερὲς εἰδυλλιακὲς ὑποθέσεις. Κι' ἀπ' ὅσα

έχω ύπ' όψει μου σταματώ στα πιό σημαντικά του ποιητικά βιβλία : « Δέκα Ποιήματα » (1930) « Δεύτερη Ζωή » (1935) και « Αυτόβιογραφία » (1943). Τρία βιβλία που απέχουν σε γράψιμο κι' έκδοση άρκετά χρόνια μά που συνδέονται με την ίδια κατευθυντήρια γραμμή σκέψης κι' αισθητικής, με την ίδια χαρακτηριστική αντίληψη του ποιητή για τη ζωή και για τον κόσμο και με την ίδια τεχνική.

Υπάρχουν βέβαια κι' άλλοι ποιητές πούκαμαν στην εκδήλωσή τους ένα και μόνο προσανατολισμό, κρατημένοι στο περιθώριο των ρευμάτων και των ανησυχιών που συγκλόμισαν τις εποχές, όπου έζησαν και πολέμησαν ίσως σε κρυφές διαμάχες για να σώσουν την παλιά τους οντότητα, τον ποιητικό τους χαρακτήρα άς πούμε. Κλασικώτατο παράδειγμα : ο Τέλλος Άγρας κι' ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος. Όσο κι' άν ζυμώθηκαν, και κριτικά μάλιστα, με ρεαλισμούς, υπερρεαλισμούς και φουτουρισμούς άκόμα κι' όσο κι' άν πήραν θέση αντίκρι τους, σαν ποιητές έμειναν δεμένοι στα πρώτα τους συγκροτημένα γυμνάσματα. Ο κ. Μπουφίδης κύλησε επίσης σ' αυτούς τους καιρούς, είδε δυό δεκαετίες να κυβερνούν μ' άλλους νόμους κι' άλλα σπαθιά, μά δεν παρασύρθηκε : « Έμεινε ο νοσταλγικός λυριστής, ο ποιητής των ταπεινών και των δυστυχισμένων, όποιοι ήταν τότες που πρωτοκοίταξε τη ζωή σαν κάτι παραπάνου από άνθρωπος κι' όποιοι είνε και τώρα γύρω μας, όταν ο ποιητής ζει ολοκληρωτικά την κοινωνική του άποστολή.

Γι' αυτή την αδιάσπαστη γραμμή μιλάου παραπάνου. Ίσως για μερικούς τούτο να σημαίνει στασιμό-

τητα κι' άδυναμία για μία πάλη και μία θέση προωθημένη άπ' τα μόνα σύνορα που κρατάει ή παράδοση. Ποιητές όμως σαν τον κ. Μπουφίδη διατηρούν αυτή την παράδοση και με την έμμονή τους δείχνουν σιωπηλά πόσο αυστηρά την έλέγχουν και πόσο έξ' άλλου κείνη άντέχει στη δοκιμασία του χρόνου, της εισβολής ξένων στοιχείων και κάποιων προσωπικών πληγμάτων πουρχονται άπ' τους μεγασιάνες των πνευματικών στρεφών. Έδώ άλλωστε δεν πρόκειται για ό,τι συνηθίσαμε ν' αποκαλούμε « παράδοση » στη νεοελληνική ποίηση. Ο λόγος είνε για την προσωπική τέχνη του κ. Μπουφίδη που της έδωσε άνεκαθεν μίαν ιδιόζουσα άτμόσφαιρα με ιδιότυπα γνωρίσματα όχι μόνο στο τεχνικό μέρος, μά και σ' αυτά άκόμα τα θέματα που άνήκουν σ' όρισμένο κόσμο κι' άφορούν ίδιες ή σχετικές υποθέσεις κι' άγωνίες.

Από τούτο το περιβάλλον που συναντούμε και στα τρία παραπάνου βιβλία του κ. Μπουφίδη, συμπεραίνουμε την ιδεολογική του πάλη και τον ευρύτερο κύκλο, όπου άπλώνεται ο ποιητικός του σκοπός, καταλήγοντας όχι στην απολύτρωση τη δική του, αλλά στην παραμυθία και την ήθική ενίσχυση του άλλου: σ' ό,τι δηλαδή ο Σοπενάουερ θεωρεί, άπαιτεί και ονομάζει « εύσπλαχνία ».

*

Ένα σύνολο άποτελούν κι' οι τρεις ποιητικές συλλογές του κ. Μπουφίδη. Οι διαθέσεις άκολουθούν την ίδια τάξη και παρουσιάζουν τό ίδιο περιεχόμενο, κάποιες φορές μάλιστα με μία χαρακτηριστική γιμνότητα άπ' τον καλωπισμό της εικόνας και της μεταφοράς για να μένει άκάλυπτη ή τραγικότητα και να

προκαλεί αύτούσια τη συγκίνηση. Στην έκφραση τούτη βοηθάει ή απλότητα του ποιητή, τα λιτά κι' άπεριττα κείνα μέσα που άποκαλύπτουν καθαρότερα τα γεγονότα και φέρνουν άμεσώτερη την έπαφή τους. Η ποιητική ουσία περιέχει ζωντανές και φυσικές παραστάσεις, δραματικές πιό πολύ, παρμένες άπ' τη ζωή των τυραγνισμένων, και τις ξανιδίνει χωρίς προσθαφαίρεση και φιλολογική εκμετάλλευση.

Δε φάνηκαν, αλήθεια, (και νυχτώνει) σόν κάθε βράδυ τέτοιαν ώρα, στο (μαλακόνι) δε φάνηκε ο αντικρυός μικρός πούναϊ καμπούρης και καχεκτικός.

(ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΟ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΜΙΚΡΟ ΚΑΜΠΟΥΡΗ.)

Τέτιοι, και πούρηδες, καχεκτικοί, άδικημένοι και πικραμένοι είνε οι ποιητικοί τύποι του κ. Μπουφίδη. Τους γνωρίζει, τους νιώθει τους έρμηνεύει και τέλος πασχίζει να τους άνορθώσει. Άλλοτε με συμπόνια, κάπου με πικρή σάτιρα, μά πάντα με μία ήσυχη διαμαρτυρία και κρυμένη άγανάκτηση ζητάει την άποκατάσταση, άνάμιχτη όχι τόσο με την ανθρώπινη καλωσύνη όσο με την προσφυγή του στη θεία Πρόνοια, όπου ο ποιητής με χριστιανική εύλάβεια βρίσκει την ίαση

Έσύ, Θεέ μου, πούσαι τόσον άγαθός, κάμε τοιλάχιστον ώστε την Κυριακή νάν' πάντα ο καιρός καλός για να τραβάν οι άνθρωποι σου στην (έσοχή...)

(« ΕΙΡΗΝΗ »)

Ο πόνος είνε διάχυτος στην περισσότερο ποίηση του κ. Μπουφίδη. Η συμμετοχή του σ' άνείπωτα προβλήματα των ήρώων του φαίνεται τόσο θερμή που τον άφομοιώνει με ό,τι θλιβερό τη διαπνέει, χωρίς έν τούτοις να τον άποκαρδιώνει και να τον υποδουλώνει στην άπαισιοδοξία. Γεγονός είνε πως όσοδήποτε

κι' άν θεωρεί κανείς τη ζωή ώραία κι' εύτυχισμένη, υπάρχουν πάντα κάποιες γωνίες που δεν πέρασε ως εκεί το φώς. Σ' αυτές τις γωνίες στρέφεται ο ποιητής και γι' αυτές ζητάει την κάθαρση. Έπανασάτης; Όχι. Ένας άπλός ίκέτης και προσευχητής, δίχως όμως τον παθολογικό μοιρολατρικό τόνο που στερεί τον άνθρωπο από κάθε ένεργεια. Η πίκρα μάλιστα έπεκτείνεται και στα αισθηματικά του ποιήματα, όπου ή τραγική νότα κυριαρχεί πιό έντονη, ένισχυμένη άπ' τη συναίσθηση του χαμού ή της άποτυχίας ή και του συνηθισμένου τέλους που επιφυλάσσεται στα όνειρα. Βαθύτερα έδώ βρίσκουμε την άναπόληση, την έλαφρά ειρωνική τάση, το άνικανοποίητο και την άπογοήτευση άκόμα που τον υποχρεώνει να μεταθέτει πάντα στο παρελθόν τη χαρά και τον έρωτα. Ο κάποιος μυστικισμός που σημαδεύει τον τομέα αυτό, μαρτυράει την έρωτική ματαιότητα μά και την καρτερία που ο ποιητής δέχεται φιλοσοφικά ό,τι του δίδαξε ή πείρα των πραγμάτων.

Σάν κάποιον έρωτα που μάταια ποδεί και που δεν είνε δυνατόν να ξαναζήσε, τόρα πιά ή κουρασμένη μου κι' άνύ (σχη ψυχή...)

(« ΤΟΥΣ ΕΡΩΤΕΣ ΝΟΣΤΑΛΓΗΣ »)

Τό στοιχείο της μόνωσης που κατάδλώνεται και στους αντικειμενικούς στίχους του κ. Μπουφίδη είνε ή κυρίως άτμόσφαιρα του ποιητή και για μάς παραμένει σά δικαίωση της μορφής της ποιητικής του και πρό παντός των προθέσεών του. Αυτό τό στοιχείο δικαιολογεί τη μελαγχολική του ροπή, τους χαμηλούς τόνους και την ελκρινεία του. Στο βάθος υπάρχει ένα δράμα-ίσως και τὸ δράμα των άλλων που υποφέρουν. Η κρίση τούτη όρισμένες

φορές αποδιώχνει τὸν ποιητὴ ἀπ' τὸν κόσμον καὶ τοῦ ὑπαγορεύει τὴν ἐξυγίανση τῶν γύρω του, ὅπταν ὁ κοινωνικὸς ἔλεγχος γίνεται πιά ἀπροκάλυπτος κι' ὁ λυτρωτικὸς λόγος ὁμολογεῖ τὴν πηγὴ του καὶ τίς θελήσεις του χωρὶς καμμιά ρομαντικότητα.

Μιὰν ἡρεμὴ ζωὴ... Δίχως κακία,
δίχως τὸ δηλητήριον καὶ τὸ ψέμμα
κρυμμένα μὲς στὰ λόγια καὶ στὸ βλέμμα...
Δίχως τὴν ὑπουλη τριγύρω ὑποκρισία...
(«ΚΑΠΟΙΑ ΖΩΗΝ ΑΘΟΥΡΥΒΗ»)

Ἐπάρχουν φιλολογικὲς γιορτὲς
μὲ τυμπανοκρουσίες, μὲ ἄρθρα στὸν
τύπο, μὲ πανηγυρικὰ τεύχη, μὲ πα-
ραστάσεις στὴ σκηνή. Ἐπάρχουν κι'
ἄλλες, οἱ σιωπηλὲς κι' ἀληθινότερες
ἴσως, ἐκεῖνες ποὺ ἀφοροῦν, ἔστω
καὶ μὲ γλίσχρα μέσα, τὴν ἀποκατά-
σταση μιᾶς πνευματικῆς ἀξίας σὰν
ἀνταμοιβὴ τῆς συμβολῆς τῆς στήν
ἱστορία τῶν Γραμμάτων ἐν ὄψει τόπου.
Μιὰ τέτλια γιορτὴ, τόσο ἀπλή μὰ
καὶ τόσο βαθιὰ, εἶνε τούτη.

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

Ἔλα νὰ φύγουμε Ἀγαπημένη.
Στὰ μακρινὰ βασίλεια τοῦ φωτὸς
μᾶς περιμένουν
οἱ χαμένοι ἑαυτοὶ μας...

Ἡ καλωσύνη τῆς καρδιάς μας
θὰ οἰκοδομήσει
τοὺς γιαιένιους πύργους τῶν ὀνει-
(ρων μας.

Στὰ πληγωμένα μας πρόσωπα
θ' ἀνατείλει φῶς ἀγαπημένη...

Μὲ γυμνὲς καθάρειες ψυχῆς
θ' ἀνεβούμε ψηλὰ
στὶς βουνοκορφές
νὰ ἐνώσουμε τοὺς ἀνθίνους βλα-
(στοὺς μας

καὶ ξαπλωμένοι ἀμέριμνα
δεμένοι μὲ τὴ γῆ
θὰ μιλήσουμε
γιὰ κάτι σπασμένα φτερά
ποὺ δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ
ποὺ διαλύθηκαν στὸ φῶς.

Μὲ τὸν ψίδυρο τῆς δροσιάς
θὰ ραντίσουμε
τὰ κίτρινα φύλλα τῆς ψυχῆς μας...

(Θὰ πλέκουνε τραγούδια στὰ μαλ-
(λιά σου

οἱ ἄνεμοι τῆς νύχτας
-καθὼς θὰ φεύγουμε-
καὶ θὰ χάνονται πίσω μας
οἱ ἄνθρωποι
ἢ πόλη θὰ σβύνει...)

Ἀγαπημένη,
εἴμαστε οἱ μεστωμένοι καρποὶ τῆς γῆς
ποὺ τοὺς ὥριμασεν ὁ πόνος.
Ἔλα νὰ φύγουμε.

Μὴ σὲ φοβίζει ἡ γύμνια μας
ὁ χειμῶνας - τὸ ξέρω -
θᾶναι καὶ φέτος
- ὅπως πάντα -
κρύος.

Μὰ ἐμεῖς ξέρουμε νὰ ντύνομε
τὰ παγωμένα μας ρίγη
μὲ τίς ζεστὲς ἐσάρπες
τῶν τραγουδιῶν μας.

Ἀγαπημένη,
εἴμαστε οἱ μεστωμένοι καρποὶ τῆς γῆς
ποὺ τοὺς ὥριμασεν ὁ πόνος.
Ἔλα νὰ φύγουμε...

ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΟΠΕΝ, Ο ΠΕΙΣΙΘΑΝΑΤΟΣ

Ὅταν τὸ μετέωρο τῆς τέχνης τοῦ
πιάνου, ὁ Πολωνέζος πιανίστας ἐμ-
φανίστηκε στὸν ὀρίζοντα τῆς ἑθ-
ρώπης, δὲν ὑπῆρχε παρὰ ἓνα, μὰ
πολὺ ἰσχυρὸ, πολὺ ἐκτυφλωτικὸ ὄνο-
μα, μὲ τὴ φήμη τοῦ ὁποίου εἶχε νὰ
παλαίψει γιὰ ν' ἀναδειχτεῖ ἡ ἰσοτι-
μία του, ἂν ὄχι ἡ ὑπεροχὴ του :
Τοῦ Φράντς Λίστ.

Οἱ μεγάλοι συνθέτες, ὁ Χάιντν, ὁ
Μότσαρ, ὁ Μπετόβεν, ξεκίνησαν
ἀπὸ τὸ «κλαβεσῖνο» μαγνητιζόμενοι
ἀπὸ τὴν πολυφωνικὴ του ἐξάρτηση,
σπουδάζοντας τὰ μυστικὰ τῆς ἁρμο-
νίας στὴ συγκεντρωμένη του ὄντο-
τητα, καὶ ἀντιπῶντας ἀπὸ αὐτὸ τὴν
κατάρτιση, ποὺ θὰ τοὺς ὀδηγοῦσε
ἀργότερα στὰ μεγάλα πλαίσια τῆς
συμφωνίας. Ἡ συνθετικὴ προσω-
πικότητά τους δὲν τοὺς ἀπομόνωσε
πάνω ἀπὸ τὸ μοναδικὸ αὐτὸ ὄργανο
καὶ ἡ δεξιότητά τους δὲν ξεπέρασε
ποτὲ τὰ ὄρια τοῦ ἐνστικτοῦ, μερι-
ζόμενη σὲ ὅλα τὰ ὑπάρχοντα ὄργανα.

Ὁ μουσικὸς κόσμος ἀναγνώριζε
κεῖνη τὴν ἐποχὴ τὸν πρῶτο, μεγάλο
του πιανίστα στὸ πρόσωπο τοῦ
Φράντς Λίστ. Ὁ θνελλῶδης αὐτὸς
δεξιότητης τῶν πλήκτρων, ὁ παρά-
δοξος βιθτουόζος ποὺ ἡ φήμη του
διέσχισε ὅλη τὴν Εὐρώπη, ἀπὸ τὸ
μεσημβρινότερό της σημεῖο ἴσαμε
τὴ στέππα, εἶχε τοποθετηθεῖ στὴ συ-
νειδηση ὅλων, ὄχι μόνο σὰν ἓνας
«εἰδικὸς» μὰ καὶ σὰν ἓνας «ἀνυπέ-
βλητος». Παράδοξος, ἀφημέριος ἐ-
γωϊστικὰ στὴν προπορεία τῆς φήμης
του, δὲ δίστασε ν' αὐτοθεωρηθεῖ
σὰν ἓνας ἀνανεωτῆς τῆς τέχνης τῶν
ἡχων, δὲ φοβήθηκε τὸν αὐτοσχε-

διασμό, δὲ θεώρησε γιὰ ἱεροσυλία
τὴ διασκευὴ τῶν ξένων ἀριστουρ-
γημάτων κάτω ἀπὸ τὰ χέρια του.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τούτῃ ὁ νεαρὸς
πιανίστας τῆς Βαρσοβίας ἂν δὲν
ἦταν τόσο ὑποκειμενικὸς θάχε νὰ
παλέψει σ' ἓναν ἄνισον ἀγῶνα, ποὺ
τὸ τέλος του θὰ τὸν ἐβρισκε τὸ δίχως
ἄλλο, ἠττημένο. Μὰ ἡ ὑποκειμενι-
κότητά του τὸν ἔσωσε.

Δειλὴ ἰδιοσυγκρασία, μονωτικὴ
διάθεση, ἐμπνευση μ' ἐλατήρια μο-
ναδικὰ τὴ λύπη καὶ τὴ μελαγχολία,
ἐρχόταν νὰ διαγράψει μιὰ νέα τροχιά
στὸ μουσικὸ ὀρίζοντα. Δὲν εἶχε οὔτε
τὸν πανθεῖσμο τοῦ Λίστ, οὔτε τὴ
θιελλῶδη του ἰδιοσυγκρασία. Ἐπι-
πλέον δὲν εἶχε τίποτα τὸ ἐπιδεικτικὸ
στοὺς τρόπους καὶ τὴν ἐμφάνιση-
ἀπαραίτητα ἐφόδια τοῦ καλλιτέχνη
ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ἐκόμιζε μόνο
τὴ νεότητά του καὶ τὴ «φίρμα» τῆς
καταγωγῆς του. Αὐτὴ ἴσως στάθη-
κεν ἡ βάση τῆς εὐνοίας μὲ τὴν ὁ-
ποία τὸν πρωτοῦποδέχτηκαν παντοῦ
καὶ ἰδιαίτερα στὸ Παρίσι. Οἱ φι-
λελεύθερες τάσεις τοῦ περασμένου
αἰῶνα καὶ ἡ... καλλιτεχνικὴ συμμε-
τοχὴ στοὺς πόνους τῶν ὑποδουλω-
μένων λαῶν βρῆκαν στὸ Σοπὲν τὸν
δέκτη τῆς συμπαθείας καὶ τῆς στορ-
γῆς τους. Αὐτὸ βέβαια δὲν θὰ
ἦταν καὶ τόσο τιμητικὸ γιὰ ὅσους
τὸν προστάτησαν, ἂν δὲν διακρί-
οταν μὲσα σ' αὐτὸ τὸ σιῆθος, πλάι
στὸ ἀναπτυσσόμενο μικρόβιο τῆς
φυματίωσης, τὸ ἀδιάκοπο φτερού-
γισμα τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς
ἐλευθερίας. Ὁ Φρειδερίκος Σοπὲν
ἦταν ἓνας πατριώτης. Τὸ ἀσάλευτο

τοῦτο συναίσθημα ἦταν τὸ μόνο, πού τὸν ἀνύψωσε πάνω ἀπὸ τὸν νοσηρὸν ἑαυτὸ του καὶ τὸν ὀδήγησε σ' ἐξάρσεις ἡρωϊκῆς· ἐκεῖνες πού διακρίνουμε στὶς «Πολωνέζες» του.

Πρῶτος ὁ ἴδιος ὁ Δίστ ἀντιλαμβάνεται τὴ μεγαλοφυΐα του. Μὲ τὴν ἀδρῆ χειρονομία τῆς φιλίας ἀγωνίζεται νὰ τὸν ἀποκαταστήσει στὴ συνείδηση τοῦ κοινοῦ. Δὲν ἀργεῖ νὰ τὸ κατορθώσει γιατί τὸ ἔδαφος εἶναι γόνιμο, ἢ ἐποχὴ δὲν κυράζεται ἀπὸ τὸν καλλιτεχνικὸ πληθωρισμὸ καὶ διψᾷ γιὰ μεγαλοφυΐες. Ἔτσι, μὲ τὴν πρώτη ἐμφάνιση τοῦ Σοπὲν διατυπώνεται πιά καθαρά τὶ τὸν ἐμπνέει καὶ ποιά εἶναι ἡ μουσικὴ του.

Θὰ τολμοῦσε κανένας νὰ πεῖ, πὼς ὁ Σοπὲν ἀγνοεῖ τὴν παράδοση καὶ πὼς ἡ ἀφομοίωσή της χυθῆκε μέσα στὴν προπαίδεια του, πολὺ πρὶν ἀρχίσει νὰ δημιουργεῖ. Εἶναι ἕνας θιασώτης τῆς μελωδίας μὰ ἡ μελωδία του δὲν προδίδει καμμιά προτίμηση σὲ προγενέστερες ἀπηγήσεις. Εἶναι δεξιότηχνης τῆς φόρμας, λεπτός κι' εὐγενικός ὅσο λίγοι. Εἶναι ἕνας μικρὸς ἐπαναστάτης στὶς περιοχὲς τοῦ ρυθμοῦ. Γι' αὐτὸν ὁ ρυθμὸς δὲν εἶναι παρὰ ἕνα πρόσχημα συνθετικῆς ἀπόδοσης. Ἡ προσωπικότητά του εἶναι τόσο ὀλοκληρωμένη, πού νὰ μὴν ὑπολογίζει τὴν ἀνωνυμία ὁποιασδήποτε ἐκτέλεσης ἔργου του. Μιὰ διάχυτη νοσταλγικὴ αὐτοέρευνα κυριαρχεῖ στὰ θέματά του. Ἡλύπητος εἶναι ἡμερῆ, σὰ μικροῦ παιδιοῦ ἢ ἀπελπισία του συγγρατημένη, μοιρολατρικῆ.

Ὅταν ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴ ζωὴ του, διαπιστώνουμε μὲ πόση συνέπεια τὴν ἀφομοίωσε καλλιτεχνικά. Δὲν πρόχώρησε ποτέ πέρα ἀπὸ αὐτὴν. Δὲ ὀτάθησε ποτέ του δραματιστής. Ἴσως νὰ μὴν τὸν ἀπασχόλησε καν τὸ πρόβλημα τῆς λύ-

τρωσης. Ὁ ξεριζωμὸς του ἀπὸ τὴν πατρίδα, ἢ μοναξιά του, τὸ εἰδύλλιο του μὲ τὴ Σάνδη διωχτεῦσθαι σὰν ἕνα μικτὸ κράμα στὶς συνθέσεις του, ἀμβλύουν τὸ ἐλατήριο τῆς πρωταρχικῆς ιδέας καὶ ἐξοφανίζονται μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα.

Ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτὴ εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς μουσικῆς τοῦ Σοπὲν. Δὲν ἀλλάζει σχεδὸν ἀπὸ σύνθεση σὲ σύνθεση. Ὑποτάσσει τὴ φόρμα, τὰ καθιερωμένα εἶδη. Δρασκελίζει τὴν περιοχὴ μιᾶς «Σπουδῆς» γιὰ νὰ εἰσχωρήσει σ' ἕνα «Βάλς». Εἶναι πάντα ἡ ἴδια κατὰ βάθος, ἄσχετα ἂν ἐδῶ ἔχει μιὰν ἀβρότητα νεανικὴ κι' ἐκεῖ ἕναν ὄριμο σκεπτικισμὸ. Γιὰ τὸν ἀκροατὴ εἶναι ἡ ἴδια. Ὡστόσο δὲν τὸν βαρραίνει. Εἰσπνέει τὸ βαρὺ δηλητήριό της, τὸ αἰσθάνεται νὰ τρέχει ἀπὸ τὶς φλέβες του πρὸς τὴν καρδιά του, ὀσμίζεται τὸ θανατικὸ ἄρωμά της μὰ νιώθει μιὰν ἐξαιρετικὴν ἡδονή. Αὐτὴ ἡ ἀρρώστια πού ἀγγίζει τὰ νεῦρα μας ὅταν ἀκοῦμε τὴ μουσικὴ του, αὐτὴ ἡ ἀτονία πού ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν καρδιά μας γιὰ νὰ μᾶς κατακτῆσει τὶς πρὸς πολλὰς φορές καὶ σωματικά, μᾶς ἐξοστρακίζουν ἀπὸ τὸ «φυσιολογικῶς σκέπτεσθαι». Κι' ὅμως τὶς ζητᾷμε. Μὲ τὶς σχετικὲς ἀναλογίες ζητᾷμε νὰ διαβάσουμε καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Μπωντλαίρ. Σὲ παράλληλα συναισθήματα μᾶς ὀδηγεῖ κι' ἐκεῖνος, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς τὰ δικά του δηλητήρια εἶναι παρασκευασμένα ἀπὸ χέρια ἀνθρώπινα, ἐνῶ τοῦ Σοπὲν τὰ παρασκευάζει ὁ ἴδιος ὁ θάνατος. Τὰ δοκιμάζει ὁ ἀπὸ χρόνια ἐτοιμοθάνατος συνθέτης. Γύρω του, σὲ κάθε του βῆμα παραμονεύει ὁ φοβερὸς ἀλχημιστὴς μὲ τὴ σκελετωμένη μορφή. Τὸν περιμένει. Καὶ ἡ ἀναμονὴ τοῦ θανάτου δὲν εἶναι μιὰ ἀναμονή, πού νὰ

μπορεῖ νὰ τοποθετηθεῖ στὸ περιθώριο. Ἔχει ρενστοτότητα, εἰσχωρεῖ παντοῦ. Εἶτε νοσταλγικὸς εἶναι ὁ Σοπὲν, εἶτε ἐρωτικὸς, εἶτε φυσιολάτρης, ὁ θάνατος μὲ τὴν αἰνιγματικὴ του μορφή τὸν παραστέκει. Ἡ ἀδιάκοπη παρουσία του δημιουργεῖ τὴν ἐξοικείωση πρὸς τὸ ἄγνωστο πού κλείνουν τὰ ἔργα του.

Ὁ Σοπὲν στὴν ἀκρῆ τῆς δραματικῆς του πορείας δὲν ὑποψιφεται παρὰ τὴ φθορὰ. Εἶναι τόσο εὐλικερῆς ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἀπατᾷ μὲ μεταφυσικὲς πλάνες. Στὶς ἡρωϊκῆς «Πολωνέζες» του ἡ ἐξαρση εἶναι ἀλυσσοδεμένη ἀπὸ τὴν ἀπελπισία. Τὸ ἀνικανοποίητο κυριαρχεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἴσα μὲ τὸ τέλος. Ἡ πνοὴ τῆς ἐλευθερίας πνίγεται σὲ μοιρολατρικοὺς πέπλους. Αὐτὸ βέβαια εἶναι μιὰ ἀκόμα συνέπεια του, πρὸς τὰ

πεπωμένα τῆς πατρίδας του αὐτὴ τὴ φορὰ. Μὰ κι' ἐκεῖ ἀκριβῶς, πού τὸ δράμα δὲν εἶναι μερικὸ μὰ γενικεύεται πάνω στὴν ἀναμονὴ τοῦ θανάτου, ἡ ἐξαρση δὲν ξεπερνᾷ τὰ σύνορα τῆς γῆς. Θάλεγε μάλιστα κανένας πὼς καρφώνεται πάνω της, πὼς ἀνακατώνεται μὲ τὸ χῶμα της κι' ἀναδίνει νοτισμένα, θανατικὰ ἀρώματα.

Παντοῦ ἀπὸ τὶς «Σπουδές» καὶ τὰ μελαγχολικά του Βάλς ὡς τὶς «Μπαλλάντες» καὶ τὶς «Νυχτωδίες» του, εἶτε λυρικός, εἶτε ἐπικός εἶναι θρηνητικός. Καὶ μονάχη της ἡ κλασσικὴ «Μάγς Φυνέμπρ» τὸ ἀποδεικνύει, σὰ μιὰ μεγαλόπρεπη συνισταμένη τοῦ ἔργου του.

Ἦταν ἕνας πεισιθάνατος, ὄχι ἀπὸ καλλιτεχνικὴ πρόθεση μ' ἀπὸ συνέπεια πρὸς τὸν ἑαυτὸ του.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑἸΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΣΕ ΦΙΛΟ

Μὲ τὴν ἀπίθανη βεβαιότη
νὰ χεῖ τὸ Νέο Κορμί σαπεῖ
ἄσημα πᾶνε χαρωποὶ
κι' οἱ χρόνοι οἱ πρῶτοι.

Κι' ἡ γελαστόχρωμη φαιδρότη
κι' ὅσες στιγμὲς ἔχει νὰ πεῖ
καλὲς ἢ θύμηση· ἢ σιωπὴ—
μακαριότη!

Πλάνες ἀνάμνησες... Ἐκρότει
γέλια ἢ νυχτιά ἢ ἀστερωπὴ!
(Φεῶ στὸν Κόσμο προκοπὴ
τὸ Δὸν Βιχώτη;..)

Μιὰ παγερότατη νεκρότη
σκιάζει τὴ φωνὴ νὰ κοπεῖ
κι' ἄλλο χαρούμενο μὴν πεῖ—
Ἦ, ματαιότη!...

ΤΑΚΗΣ ΚΑΡΤΑΛΟΣ

Κάτου κεί στ' ακροθαλάσσι, τὸν πολὺ παλιὸν καιρὸ
 αὐλὲς στήσανε νεράιδες κάποιον ξωτικό χορὸ,
 κι' ὁ ψαρρᾶς μὲ τὸ φεγγάρι πού στὸ πέλαγο ξανοίχτη
 μὲ τὴν ἔγνοια νὰ ψαρέψει χρυσοπράσινους σκοποὺς
 σὰν τίς εἶδε ἀποστομώθη, τοῦ μπερδεύτηκε τὸ δίχτυ
 καὶ μαζί μ' αὐτὸ κι' ὁ νοῦς.

Κι' ἀπὸ τότε σά φωτάει τὸ φεγγάρι τίς βραδιές,
 ὁ τρελλὸς ψαρρᾶς γυρνάει μόνος στίς ἀκρογιαλιές
 κι' ἄγριο στήγοντας καρτέρι ἀντικρὺ στ' ἀκροθαλάσσι
 τὰ χαλίκια του ἀγκαλιάζει καὶ τὴν ἀμμουδιά φιλά
 ἄπιαστες σκιές ζητώντας μὲ τὸ δίχτυ του νὰ πιάσει
 καὶ σπαραχτικά γελά.

Κι' ὁ τρελλὸς ψαρρᾶς γυρνώντας εἶδε τέλος μιὰ βραδιά
 χωριανὲς κοπέλλες νάναι ξαπλωτὲς στὴν ἀμμουδιά,
 κι' ὁ τρελλὸς ὁ νιὸς, ξεσπόνοντας σ' ἄγριο γέλιο μὲ τὸ δίχτυ
 τίς φτωχὲς κοπέλλες πιάνει καὶ στὴ βάρκα του πηδᾷ
 καὶ γερὲς κουπιὲς τραβώντας μὲς τὸ πέλαγο π' ἀνοίχτη
 μὲ τὸ δίχτυ τίς πετᾷ.

Κάτου κεί στ' ἀκροθαλάσσι τὸν πολὺ παλιὸν καιρὸ
 αὐλὲς στήσανε νεράιδες κάποιον μαγικό χορὸ,
 κάποιον ψαρρᾶ τρελλάναν καὶ στῆς θάλασσας τὰ βύθη
 σ' ἔν' ἀγκάλιασμα τὸν πῆρσαν φλογερὸ κι' ἔρωτικό
 κι' ἀπὸ τότες οἱ γρηοῦλες μᾶς τὸ λέν γιὰ παραμῦθι
 παραμῦθι ξωτικό.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΙΑΣΙΟΣ

ΕΝΑ ΑΓΟΡΙ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ...

* Ἔρμιοι οἱ δρόμοι Κυριακῆ
 καὶ περπατῶ βροχῆ—βροχῆ
 σὰν ἀγόρι μὲσ' στὴν πλάση
 πού νεράϊδα τῶχει χάσει.

* Ἀγέρα, πνέει σιγανὰ
 μὲ παραμῦθια βορριανὰ,
 πλεχτὲς μὲ τίς καγκελοθύρες
 σιγομιλᾶνε κι' οἱ φιλῶρες.

* Ἀχ, πέφτει πέφτει τὸ νερὸ
 κι' ὅλο σύγνεφα σωρὸ.
 Πῶς φοβᾶμαι τὸ ἀγόρι
 στῆς νυχτιάς τὸ κατηφόρι!

Στενὰ καὶ δρόμοι ἀγερικοί
 ἢ πλάση ὅλη πληχτική
 κι' ἔχω πάλι τόση ρέμβη
 κι' εἶναι νύχτα τοῦ Σεπτέμβρη.

Εἶν' ἡ κόρη τοῦ σχολειοῦ
 ἀχιδοῦλα τ' Ἀπριλιοῦ
 τὸ κορίτσι πού τίς ἄλλες
 * χαμογέλα ἀπὸ τίς σκάλες.

ΠΕΤΡΟΣ Χ. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

* Ἦσουνά τότε στὴ χώρα πού θὰ
 τὴ θυμάσαι καὶ θὰ κλαῖς κι' ἄς
 εἶσαι τώρα πιδ εὐχαριστημένος-πρέ-
 πει πολὺ νὰ ψάξεις μὲς στὸ σημε-
 ρινό σου χάες γιὰ νὰ τὴ θυμηθεῖς.
 * Ἡ ψυχὴ σου ποτιζότανε ἀπὸ τίς κα-
 μπύλες τῶν χελιδονιῶν κι' ἐκεῖ στὸ
 στήθος σου ἐδέσποξε ἀπὸ βίγλα πρά-
 σινη ὁ ἴλιγγος τῆς ἀρμονίας. * Ἐμε-
 νες ἀκούγοντας τὸ φλοῖσβο τῆς ἡρε-
 μίας νά στοιβάξεται σὲ κύματα στ'
 αὐτιὰ σου.

Σπαθίζουν νερὰ ἀρρωστημένα κά-
 τω ἀπὸ μετέωρες προῖνές σκιές.
 Μέσα τοὺς καθρεφτίζονται στηθάια
 ἀγοῖμια. Γιομίζει τὸ δάσος φωταχτί-
 δες. Κάπου τὰ φύλλα ἀνασαίνοντας
 παραμερίζουν. Βρίσκει εὐκαιρία μιὰ
 διάφανη γαλάζια ἀμαδρουάδα καὶ
 περνάει μὲ τὸ ξανθοφῶς. Ξετρελλα-
 μένος τρέχει πίσω της ἕνας σάτυρος
 ὑπάκονος στὴ δημιουργικὴ πνοὴ τοῦ
 Διονύσου.

Εἶσαι σὲ μιὰν ἀνοιξὴ ἀνέφελη.

Δὲν κλείνει κάκια μέσα του τὸ
 ἐρημόδασο, μὲ τίς κουρτινες του ἀπὸ
 περικοκλάδα * Ἐκεῖ μέσα λούφαξες
 ἕνα δειλινὸ πού φυσομανοῦσεν ὁ
 γαρμπῆς· ἐκλείσες τὰ μάτια καὶ δὲν
 ἤξερες πιά ἂν ἦσουν τυλιγμένοι στὰ
 πράσινα τοῦ δάσους ἢ μὲ μιὰ βυ-
 θόσφαιρα στὴν ἀναταραγμένη θά-
 λασσα παρέα μὲ τὰ δελφίνια-τόσος
 σάλος ἐκεῖ, λίγω πιδ κάτω ἀπ' τὸν
 ἀφρὸ καὶ νὰ μένει ἀσάλευτη ἡ σφαι-
 ρα μὲ τὰ χρυσιάλλινα μάτια. Αὐτὴ
 ἢ νότα πολὺ ἀρχαίνη.

Μπορεῖ σὲ τέτοιαν ὥρα νὰ βγαί-
 νει ἕνα φεγγάρι κόκκινο κι' ὄλο-

στρόγγυλο ἀπ' ἀντικρὺ πού σκορ-
 πάει φῶς ἀπὸ γιαπωνέζικα τοπία.
 * Ὅ, τι εἶναι ἀνατολικά κείνη τὴ στιγ-
 μῆ, φνιτρώνει μαῖτρο καὶ ξεχωριστό-
 σαν ὑπηρετῆς παλιοῦ ἀρχοντα πούχει
 στολίσει τὰ βελοῦδα του μὲ χρυσὸ
 περίγραμμα. Καὶ λέφτουνε κατὰ μᾶς,
 στὴ Δύση, ἴσχοιοι τεροῖσμοι. Μαν-
 ρίζει κι' ἕνα ρημοκλήσι μὲ τὰ κυ-
 παρίσσα του. Τὰ βλέπεις καὶ χαμο-
 γελάς.

—Τι θέλουν καὶ μᾶς ἐνοχλοῦν;

Σκύβεις τὸ κεφάλι πάνω ἀπὸ τὰ
 κάγκελα τοῦ γιφυριοῦ μὲ τὰ μάρ-
 μαρα, ἀφίνοντας τὴν ψυχὴ σου νὰ
 δροσιστεῖ στὸ σμαλιτωμένο ποτιμὸ.
 Σὲ διατρέχει μιὰ θέρημη εὐχάριστη
 καὶ στοὺς σφιγμοὺς νοιώθεις τοὺς
 πιδ γλυκοὺς ρυθμοὺς. Χάνεις τὸ βά-
 ρος τοῦ ἑαυτοῦ σου κι' ἂν ἐξαμι-
 σθεῖς ἐκείνη τὴ στιγμή δὲ σ' ἐνδια-
 φέρει. * Ὅμως δὲ λαχταρᾶς νὰ σὲ
 ράνουν οἱ ἀρχάγγελοι προτοῦ νὰ
 πᾶς ἐκεῖθε. * Ἄς εἶσαι ἔστω κάτι
 σὰν ἀόρατος ἀνθρώπος.

* Ἐνας γεραλαῖος προϊστορικός θὰ
 ἔβγει ἀπὸ μιὰ σπηλιά μὲ τὴ μακρονά
 του γενειάδα καὶ θὰ σοῦ πεῖ μὲ
 μονοσύλλαβα πῶς πρέπει πιά νὰ
 φύγεις ἀπὸ δῶ. Τὶ θέλεις πιά ἐδῶ
 στοὺς γλάρους καὶ τὰ λάφια! Θὰ σοῦ
 δείξει μὲς στὸ δάσος πλῆθος ἀπα-
 λότριχες μαῖμοῦδες νὰ τίς ὀδηγήσεις.
 Θὰ γυρίσετε μαζί ὅλη τὴ γῆ μας·
 δὲ θὰ φαντάζεσαι ποτὲ ὅμως τὸ τι
 θὰ δεῖς. * Ἴσως νὰ πάρεις καὶ τὸ
 λουτρό σου στοὺς σκληροὺς καταρά-
 χτες τοῦ Νιαγάρρα. Τότε θὰ δεῖς
 περήφανα ὅλη τὴ γῆ δική σου κι'

ὕστερα θάνατι σὰ μόλις νᾶξεις πάρει
ἓνα λευτρὸ ἀπὸ κοπριῆς.

Θᾶναι ἓνα μεσημέρι φθινοπωρινὸ
μετὰ ἀπὸ πολύωρη πορεία. Στὸ πιὸ
σιωπηλὸ δωμάτιο, τὸ τυλιγμένο με
βελούδα, ξέροντας πῶς ὦρα τὴν ὦρα
θὰ σοῦ φέρουνε τ' ἀθάνατο νερὸ,
θὰ κοιτᾶς ἀπὸ τῆ σκοτεινῆ γωνιά
σου τὸ διάχυτο νοθεμένο φῶς. Ἔτσι
μὲ τυλιγμένη τὴν ψυχὴ σου σὲ
μπουργούζια καὶ μὲ τὰ πόδια σου
λυωμένα δὲ θὰ ξέρεις ἂν λαχταρᾶς
νὰ περιμένεις ἀγωνιώντας τὴν ἀθα-
νασία, ἢ νὰ κατακλιθεῖς ἀνάμεσα σὲ
πανύψηλες ἀσπίδες σταυροφόρων.

Κεῖνη τὴν ὦρα θαρθεῖ ὅ,τι περι-
μενες - θὰ οἶεις νὰ ἐτοιμάζοντε τὸ
δρόμο σου γιὰ πέρα. Εἶναι σὰ νὰ
μὴν τὸ περιμένεις καθόλου. Ἀπὸ τὸ
δάσος θὰ προβάλλουν ἓνας κόσμος
μαϊμοῦδες με ὑποκριτικὲς ἀγκάλες,
γιὰ νὰ σὲ καλωσορίσουν. Θὰ σπαρ-
ταρίσεις σὰ νὰ θέλουν νὰ σὲ λυώ-
σουν ἀνάμεσα σὲ δυὸ πλάκες.

(Τὴν ἡμέρα τῆς φυγῆς σου θᾶξεις
ξυπνήσει μὲ τ' ἀστὲρι κι' οὔτε πού
θὰ σοῦ κάνει ἐντύπωση πούναι με-
γάλο καὶ λαμπρὸ, οὔτε ὁ κόσμος τῆς
ἀνατολῆς θὰ σὲ πρᾶννει. Ὅσοι δὲ
θαρθοῦν, γυρίζουν μὲ τὰ νυχτικὰ
ἀκόμα σὰ φαντάσματα καὶ τὰ λα-
δολύχναρα φωτίζουν μὲ πολλὲς σκιῆς
τὰ ἐγκαταλειμμένα κρεβάτια καὶ τ'
ἀχνάρια ἀπὸ τὰ χτεσινὰ ἀποχαιρε-
τιστήρια.

Μυρίζει ἀκόμα ἡ στάχτη τοῦ
βραδυνοῦ μαγκαλιοῦ καὶ ἡ χνῶτιλα
στὶς ἀναστατωμένες κάμαρες.

Εἶναι πικρὸ τὸ σπῆτι σήμερα.

Δὲν ἔχει τίποτα νὰ δώσει γιὰ
τελευταία ἀνάμνηση ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ
μελαγχολία.

— Ἦρθε ὁ ἀχθοφόρος γιὰ τὰ πρά-
ματα.

— Ἐλᾶτε σεις. Δὲν τὰ τοιμάσατε

ἀκόμα;

Ἦλα τὴν τελευταία στιγμή. Τώρα
σκέφτομαι πῶς δὲν ἔπρεπε νὰ κάψω
τὰ χαρτιά μου, ἂν καὶ δὲ μοῦ χρε-
αζόντουσαν. Θᾶταγε κάτι πού θὰ
τῶπερα μαζί μου ἀπὸ τοῦτο τὸ
σπίτι.

— Πολλοὺς χαιρετισμοὺς, καὶ νὰ
τοὺς πεις...

— Ναι, ναι. Τὸ τραῖνο ὁμως ἦρθε
πόσην ὦρα.

— Ἀργεῖ νὰ φύγει.

— Πλησιάζει καὶ πρέπει νὰ βιαστεῖς.

Τὰ μαγαζιά ἀπὸ τόσην ὦρα ἀνοι-
χτὰ σὲ κοιτᾶνε μ' ἐκπληκτικὲς τίς πόρ-
τες τους. Εἶσαι καθυστερημένος.

Γρήγορα - γρήγορα...

Σ' ὄλο τὸ δρόμο συμβουλὲς μέχρι
πού νὰ πατήσεις στὸ σταθμὸ κι'
ἀκόμα. Καὶ γκορινιάζεις γιὰ τὴν τάχα
εἶναι ἀργὰ θέλοντας ν' ἀποφύγεις.

Γρήγορα ὁμως, γρήγορα, τὸ
τραῖνο θὰ φύγει).

Εἶναι χοντρὸ τὸ συρματόσκοινο
καὶ θὰ βαστήξει-θάνατι κι' ἡ βάση
τῆς ἰσορροπίας μου πλατύτερη - θὰ
ὑπολογίζεις, ὅσο θὰ εἶσαι κάτω.
Ὅταν θ' ἀνέβεις στὸ ψηλόλιγγο
κατάρτι γιὰ ν' ἀρχίσεις τὸ ταξίδι σου
θὰ τὸ νοιώσεις νὰ κουνιέται τρο-
μερὰ καὶ στὸ παραμικρὸ παιχνίδισμα
τῆς θάλασσας. Κάτω σου τὸ στόμα
τοῦ χάους τῶν εἴκοσι μέτρων ρου-
φάει ἀχόρταγο τὴν ἀναπνοή σου -
νοιώθεις νὰ σοῦ φεύγει.

Βλέπεις ἐκεῖ ἓνα ρούφονλα ἀέρινο
σὲ σχῆμα χωνιοῦ πού παρασέρνει
μὲ ρεῖμα περιστροφικὸ στὸ βάθος
τοῦ ὅ,τι βρεθεῖ στὸ χεῖλος. Σιγά-
σιγά, ρυθμικὰ μεγαλώνει σὲ πλάτος
καὶ ὕψος κι' ὅσο αὐξάνεται σὲ τρα-
βάει κοντὰ του. Εἶναι μαγνήτης,
εἶσαι ἓνα ῥίνισμα σιδήρου χωρὶς
δύναμη. Ἄν δὲν πιαστεῖς ἀπὸ τὸ
κατάρτι θὰ πέσεις ἀκαλαίσθητα μέσ'

στὸ νερὸ. Σφίγγεσαι ἐκεῖ σὰ στρεῖδι.

Ἄξαφνα ἔρχεται μιὰ ἀστραπή.

— Θὰ τὸ περάσω.

Βλέπεις τὸν ἑαυτὸ σου καὶ στὴν
πιὸ μικρὴ του κίνηση πᾶνω στὸ
συρματόσκοινο μέχρι τὴν ἀπὸ κεῖ
ὄχθη. Σκύβεις κι' εἶσαι ἐτοιμὸς νὰ
κινήσεις. Τότε ἀπὸ ἀντίπερα βλέπεις
τίς μαϊμοῦδες νὰ γελᾶνε κουνώντας
ἀπελπιστικὰ τὰ χέρια.

— Χᾶ, χᾶ. Δὲν ἀξίζεις.

Εἶσαι πιά ἀκράτητος. Θὰ περᾶ-
σεις. Ὅμως κουνιέται ξαφνικὰ τὸ
ἄλμπουρο κι' εἶσαι σὲ μιὰ στιγμή
πάλι σὰ στρεῖδι κολλημένος πᾶνω σὲ
δαῖτο. Καὶ βλέπεις πῶς πέφτεις.
(Πέφτω. Χτυπῶ κούφια στοὺς βρά-
χους καὶ κατακυλῶ σὰν ἄβουλο
δέμα-εἶμαι χειρότερος κι' ἀπὸ ῥι-
σμα σιδήρου - ἀφίνοντας σὲ κάθε
χτύπημα μιὰ φλεβίτσα οἷα γιὰ
ἀνάμνηση. Ὅσπου θὺ φτάσω στὸ
νερὸ κι' οἱ κύκλοι θὰ κλείσουν ἀπὸ
πάνω μου μὲ τὰ ξεφωνητὰ τῶν
πιθήκων. Ὅταν θὰ γίνει ἡσυχία
ἐρχόνται χίλια δυὸ ζωντανὰ νὰ κοι-
τάξουν παραξενεμένα ἓνα μαῦρο
ὄγκο ἐκεῖ δὰ στά ῥηχά. Τὰ σύννεφα
ἀκοῖνε τὸ θόρυβο καὶ τρέχουνε
σπρωχτὰ - σπρωχτὰ καὶ θολώνει ὁ
οὐρανὸς.

— Γι' τρέχει, ρωτάει μιὰ ἀστραπή.
Τὰ πράματα δὲν προφτάνουν ν'
ἀπαντήσουν. Φωνάζει ὁ κεραυνὸς.

— Φύγετε, φύγετε, τόπο στὸν
Κύριο τοῦ κόσμου.

Κι' ὅλα σκορποῦν χωρὶς νὰ μά-
θουν τίποτα ἀπ' ὅ,τι ἔγινε. Μένω
κεῖ καὶ μὲ περικυκλώνουνε τὰ ψάρια
πού δὲ φοβῶνται τίποτα καὶ εἶναι
κρύα. Τὰ ζῶα θὰ μοῦ κρατοῦσαν
συντροφιά. Μένω τώρα μόνος στὴν
ἀπέραντη ἔκταση).

(Οἱ πίθηκοι τρελλαθῆκανε ἀπέ-
ναντι. Οἱ φωνῆς τοὺς φτάνουν
κίψιες μέσα σου, δὲν ξυπνᾶνε
τίποτα πιά.

« Δὲν ἔχει πλοῖο γιὰ σὲ, δὲν ἔχει
ὁδὸ ».

Φτάνεις καὶ ξεσκίζεις ὅλα τὰ τε-
τραδία σου πού τοὺς ἔδινες κάποια
ἀξία. Ἐπειτα βλέπεις τὰ κουρέλια
καὶ τὸ χάος, χάος, χάος. Καὶ ζέστη,
ζέστη πού νὰ σοῦ θυμίζει ὅποιον
κίνδυνο ἐπέρασε καὶ κλειδώθηκε στὰ
σπῆλαια τῶν φαντασμάτων. Πνί-
γεται.

Μήπως κᾶν εἶναι ἓνα ἠφάιστιο
ἐδῶ κοντὰ, νὰ σκάσει καὶ νὰ τυλι-
χτοῦμε μὲ τοὺς ἀτμοὺς τοῦ τρόμου
του; Μήπως γκορεμίζεται καὶ τὸ σπῆτι
νὰ λυώσουμε στὸν πανικὸ; Θὰ ρευ-
τοποιηθοῦμε κι' ὅταν θὰ ξαναγι-
νουμε στέρεοι θᾶχουνε φύγει οἱ
σκουριῆς.

Ἔτσι.

Ἄλλη λύση δὲν ὑπάρχει.

ΦΑΝΗΣ ΔΕΛΙΔΗΣ

ΤΑΞΙΔΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΗΜΟ

Βαρέθηκα έτσι τη ζωή μου
 που θάθελα να την ξηλώσω σαν κεντημένο πανί
 με σκουρόχρωμες κλωστές.
 Μελετώ πολὺν καιρὸ τὸ ταξίδι μου στὴν ἔρημο!
 Θάναε μιὰ λιπαρὰ ὕστερ' ἀπὸ μπόρα
 πού ἡ γοργόνα θὰ με φέρει στὴν πλάτη της
 πέρα κει στὶς πέτρινες ἀκρογιαλιές.
 Ἐκεὶ θὸ μ' ἀρέσει πιὸ καλά:
 θὰ λείπουνε τὰ σπίτια, οἱ δρόμοι, τὰ κλαριά,
 θὰ λείπουνε κι' οἱ ἄνθρωποι.
 Ὑπνος βαρὺς θὰ με πάρει ὥσπου θὰ με ξυπνήσουν
 οἱ πάνθηρες καὶ τὰ λιοντάρια.
 Καὶ τὸ νοιώθω καλά πὼς δὲ θὰ μ' ἀγγίξουν
 θὰ λυπηθοῦν σαν δούν τι εἶμαι,
 τὰ κουρέλια μου καὶ τὰ νερουλιασμένα μου μάτια.
 Κάθουμαι σ' ἓνα ξάσπρουλο μαρόκι με κόκκινες γιρλάντες.
 Στὸν ἐρχομὸ δὲν πῆρα τίποτα!
 Οὔτε σφυριά, οὔτε μοχλοὺς γιὰ οἰκοδομές.
 Κι' οἱ δρόμοι πὼς θ' ἀνοίχουν τῆς νέας πολιτείας;
 Κι' ἔπειτα σπίτια δὲ στέκονται στὸ ἀμρουδερὸ τὸ χῶμα.
 Τώρα τὰ σκέφτομαι. Τάχα ἔκανα καλά νὰ φύγω;
 Ἄς εἶνε. Τώρα κι' ἡ γοργόνα χάρηκε.
 Πὼς θὰ γυρίσω;
 Ἐν' ἀροκὺδι ψόφιο στὰ πόδια μου, ποῖος ξέρει ἀπὸ τί!
 Τώρα στὸ πέτρινο σκαμνὶ ἀγναντεύω τὴ θάλασσα.
 Ἴσως περὰσ' ὁ Ὀδυσσεύς νὰ με πάρει
 πολλὰ χρόνια πρὶν γεννηθεῖ ὁ Χριστός...

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΜΥΘΟΣ

Εἶδες πόσο χαρήκαμε σαν κάποτε τὰ μαδημένα φύλλα
 μιᾶς μαργαρίτας μᾶς εἶπαν
 πὼς βρήκαμε τρόπο νὰ σινοδέψουμε τ' ἀχνάρια μας.
 Τότες οἱ ὄγρες κόρες ἀνοίξαν πελώρια αὐλάκια
 κι' ὄρρωσαν ἀστραφτερὰ ἐρωτηματικά.
 Θὰ θέλαμε τὸ μέτωπο. τὰ μαλλιά μας νάταν πάντα νωπά.
 Ἀπὸ τότες σταματήσαμε τὸ σπόλισμα τῆς καρδιάς μας
 με πυρωμένα τέλια ἓνα - ἓνα βαλμένα σοφά.
 Βρήκαμε - λέγαμε - ἓναν τρόπο.
 Ὅμως τὰ λευκά σου βλέφαρα
 δὲν ἀντιγράφαν τὸ ρυθμὸ τῶν παλμῶν μου.
 Ὁ σταυρὸς πού γαλήνεψε πάνω στὰ χέρια σου ἦταν ἀσυγκίνητος.
 (Πόσο θάθελα τώρα τρεῖς γλάροι
 σ' ἓνα ρυτιδωμένο κόμμα νὰ σφραγίσουν τὶς ὄρες μου).
 Λέγαμε εἶδες τί λέγαμε...
 Στὶς ἐρημικὲς νύχτες τοῦ Ἰουλίου χάσαμε τὸ τραγοῦδι μας
 κι' ἓνας ράθυμος ἦχος ἐσπερινῆς καμπάνας
 μᾶς τὸ πέταξε γιὰ πάντα στὰ χεῖλη.
 Ἐσὺ βρήκες ἓναν τρόπο.
 Ἐγὼ μπορῶ ν' ἀγωνιστῶ γιὰ μιὰν αὐγή;

Γ. ΤΣΑΡΜΠΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΗΝΑΣ

ΓΕΝΑΡΗΣ - ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1944

Συσπείρωση

Κι' οἱ λιγώτερο μεμψίμοιροι δὲ
 θὰ μπορούσαν στὸ βάθος νὰ μὴν
 παραδεχτοῦν πὼς ὁπωσδήποτε ὁ
 πνευματικὸς ἀγῶνας τῆς ἐπαρχίας
 εἶνε ἀπομονωμένος ἀπ' τὶς ἐπιδιώ-
 ξεις τοῦ κέντρου. Σήμερα βέβαια
 μέσ' στὴν πανανθρώπινη σφαγὴ δὲν
 ἀκούγεται κἀν ὁ κρότος αὐτῆς τῆς
 μάχης, στὴν οὐσία ὁμως ὑπάρχει ἡ
 πολεμικὴ διάθεση κι' ἐκδηλώνεται
 με μιὰ σιωπηλὴ παθητικὴ ἄμυνα
 με κάποιες βουβές, πνιχτές φωνές
 διαμαρτυρίας κι' ἀντίρρησης - τὶς
 φωνές τῶν ἀνθρώπων πού ἐναντι-
 ὴνουνται στὶς φατρίες τοῦ κέντρου
 καὶ ξεκινοῦν ἀπ' τὶς ἐπαρχιακὲς γω-
 νιές γιὰ νὰ πολιορκήσουν τὴν Ἀθή-
 να καὶ νὰ γκρεμίσουν τὰ σαθρὰ
 τεῖχη τῶν ψεύτικων πνευματικῶν
 ἀξιών της.

Ὅπως ἀπὸ χρόνια, εἶσι καὶ τώρα
 ἡ πρωτεύουσα με τὸν ἡμερήσιο καὶ
 περιοδικὸ της τύπο καὶ μ' αὐτοὺς
 ἀκόμα τοὺς ἐκδοτικὸς οἴκους της
 κρατᾶ σ' ἀποκλεισμὸ τὴν ἐπαρχία.
 Ἡ ἐπαρχία δὲν εἶνε παρὰ ὁ βαλαν-
 τοῦχος ἀναγνώστης, ὁ πειθήνιος ὑπο-
 χρεωμένος νὰ συγκομίζει τὰ ὑλικά
 μέσα σὲ 10-20 γνωστὲς ὑπογραφὲς
 λόγιων καὶ ποιητῶν, τῶν ἰδίων πά-
 ντα, γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ κα-
 θιέρωσή τους. Ἡ κυκλοκρατία, ἡ
 ἀνίατη αὐτὴ ἀρρώστια πού μα-
 στίζει τὴν Ἑλλάδα ἀπ' τὴν πολι-
 τικὴ ἴσαμετις ἐκκλησιαστικὲς ἐπιτρο-
 πείες ἐξακολουθεῖ νὰ προσβάλλει τοὺς
 ἐπαρχιωτὲς λογοτέχνες καὶ καλλιτέ-
 χνες κρατῶντας τους σὲ μιὰ ἀνάξια

ἀφάνεια. Ἀπόδειξη: Τὰ φιλολογικὰ
 Ἀθηναϊκὰ περιοδικὰ, περιοδικὰ ὀ-
 ρισμένων ομάδων, θεωριῶν καὶ κα-
 τευθύνσεων, τὰ περιοδικὰ τῶν προ-
 ῶπων κι' ὄχι τῆς Γέχνης.

Κι' ἡ ἐπαρχία; Ἀνάγκη νὰ συ-
 σπειρηθοῦμε γύρω ἀπ' τὸν ἄξονα
 τῆς τοπικῆς δράσης. Μελέτη, προ-
 σανατολισμός, ἔκφραση κι' ἐνθου-
 σιαστικὸι τόνοι. Μόχθος καὶ φανε-
 ρωμα. Τὸ θάρρος βοηθάει τὴ σκέψη
 κι' ἡ σκέψη πάντα ὀδηγεῖ στὴν ἀ-
 ναγνώριση. Νὰ ἐκδόσουμε τὰ περι-
 οδικὰ καὶ τὰ βιβλία μας, νὰ ὀργα-
 νώσουμε τὶς διαλέξεις, τὶς συναυλίες
 καὶ τὶς ἐκθέσεις ζωγραφικῆς μας.
 Νὰ μὴν πτοηθοῦμε ἀπ' τὴ δυσκαμ-
 ψία τῆς πρωτευουσιάνικης δημο-
 σιότητας, ἀπὸ κείνη τὴν περιφρό-
 νηση πού τόσο περιφρόημα τὴν κενσο-
 κουρίζει ὁ θαυμάσιος Σκαρίμπας.
 Θάρθει μιὰ μέρα πού θ' ἀναζητη-
 θοῦν οἱ ἀξίες, θ' ἀποκαλυφθοῦν καὶ
 θὰ κυριαρχήσουν, ἀδιάφορα ἀν μο-
 σκοβολᾶνε Ἀθηναϊκὸ σαλόνι ἢ ἐ-
 παρχιακὸ θυμάρι. Αὐτὰ τὰ ὀλόχρη-
 σα φῶτα δὲ θὰ τὰ ἐμποδίσει κανέ-
 νας φαῦλος κύκλος νὰ λήψουν καὶ
 νὰ ἐπιβληθοῦν στὸν ὀρίζοντα τῆς
 ἀνθρωπότητας γιὰ νὰ φέρουν τὸν
 καινούργιο πολιτισμὸ.

Ω.

Λαπαθιώτης

Στὰ μέσα τοῦ Γενάρη ἀναγγέλ-
 θηκε ἀπ' τὴν Ἀθήνα πὼς ὁ ποιητὴς
 Ναπολέων Λαπαθιώτης αὐτοκτό-
 νησε.

Μὲ τὸ θάνατο τοῦτε χάνεται ἄλλη

μιὰ ἀκόμα, ἢ πιὸ τρυφερὴ καὶ πιὸ ὑποβλητικὴ χορδὴ τῆς Νεοελληνικῆς Λυρικῆς Μούσας. Γιατὶ ὁ Λαπαθιώτης ἔμεινε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ ριζωμένος στὸ λυρικό τόνο καὶ τὸν ξανάπλασε καὶ τὸν ξανάπε μὲ τὸ δικό του ἀριστοκρατικό ὕφος καὶ τὸ δικό του μελωδικὸ ζευγάρωμα τῶν στίχων.

Φυσικὰ δὲν ἠγήθησε καμμιάς σχολῆς. Ἀνανέωσε ὅμως τὴν τεχνολογία τῆς ποιητικῆς μας παράδοσης, τὴν πλούτισε καὶ διατήρησε ἀλώβητο τὸν προσωπικό του ρυθμὸ, ξεχωρισμένο πάντα γιὰ τὴν καλαισθησία τοῦ λόγου, τὸ σαγηνευτικὸ παλμὸ καὶ τὴ σκέψη ποὺ κάποτε κάποιε ταλαιπωρεῖται, συνήθως ὅμως ὄνειροπολεῖ καὶ ἐφησυχάζει χωρὶς ποτὲ νὰ χάνει τὴ λαμπρότητα καὶ τὴν καθαρωσύνη της.

Ἀπάνου στὸ νωπὸ μνήμα τοῦ Λαπαθιώτη μοιρολογεῖ μιὰ ὀκόκληρη ἐποχὴ ἕναν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴ νοστάλησαν καὶ ἕναν ἀπ' τοὺς ποιητὲς ποὺ τὴν ὕμνησαν.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Πάνου Σπάλα: «Βελάσματα προβάτων» (Ποιήματα)

Κι' ἂν τὰ «Βελάσματα προβάτων» εἶνε τμῆμα μιᾶς μεγάληςσειρᾶς ποιημάτων ποὺ θὰ τὰ ἐκδόσει, ὅπως λέει ὁ ποιητὴς στὸν πρόλογό του, ἀργότερα, ἐν τούτοις δείχνουν καθαρὰ τίς προθέσεις καὶ τίς ἀναζητήσεις τοῦ κ. Πάνου Σπάλα, ἀντιληπτές ἀπ' τὰ προβλήματα τῆς τρεχούμενης ζωῆς καὶ μὲ μακρινώτερη μάλιστα προοπτικὴ.

Ὁ κ. Σπάλας δὲν ἀνῆκει μόνο στὴ σύγχρονη γόνιμη πνευματικὴ γενιά τοῦ Πειραιᾶ, μὰ καὶ στὸν κύκλο τῶν ποιητῶν ποὺ εἰσδύουν βαθύτερα στ' ἀνθρώπινα πράγματα

καὶ δονοῦνται ἀπὸ συγκινήσεις γενικώτερης πηγῆς. Ὁλη ἢ ἀγωνία ποὺ περνᾷ μέσ' ἀπ' τὴν τελευταία του ποιητικὴ συλλογὴ, ἢ μορφή, ἢ ἔκταση καὶ ἢ ἐκτόξευση τοῦ πάθους μαρτυροῦν τὴν κρυφὴ ὑπαρξὴ μιᾶς «θέσης» καὶ μιᾶς δράσης ἀντικριστὸν τωρινὸ παλμὸ τῆς φυλῆς, τὸν παλμὸ ποὺ φανερώνει ἀλλή, ἀντινομία καὶ αἰσιόδοξη ἀπόφαση.

Ἡ προτίμηση τοῦ κ. Σπάλα στὸν ἐλεύθερο στίχο, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐκπληρώνεται πέρα-πέρα ὁ σκοπὸς τοῦ συμβολικοῦ ἐπιγραμματισμοῦ τῆς εἰκόνας, τὸ ἀσύνδετο σχῆμα τῆς φράσης καὶ ἢ ἀπρόοπτη λυρική ἀστραπή, τὸν ὑποβοηθεῖ νὰ ἐκφραστεῖ μὲ δυναμικὸ τόνο, νὰ ὀργανώσει τὸ «credo» του καὶ νὰ τὸ πεῖ μὲ μιὰ παρηγορία ἀξιεπαινη γιὰ ἕναν πνευματικὸ ἄνθρωπο:

Τώρα ποὺ γέρονουμε στὴ δύση τῶν
(καρπῶν τῶν ὄσμων
λάμπει στὰ μάτια μας ἡ ἀνανέωση
(ἢ παντοτινὴ).

Ὁ κ. Σπάλας ἔρχεται ἀπ' τὰ τοπία τῆς ἐλπίδας καὶ τοῦ οὐράνιου τόξου. Ἡ φιλοσοφία του-καὶ πραγματικὰ πίσω ἀπ' τοὺς στίχους του νοεῖται ἕνα σύστημα καλλιεργημένης σκέψης, κρίσης καὶ γνώσης - στηρίζεται πάνου στὴν πεποίθηση γιὰ τὸ αὔριο ποὺ τὸ βλέπει ἔστω καὶ μέσ' ἀπ' τὴ στάχτη ἢ παραμελώντας τὸν ἔλεγχο τῆς ἀλήθειας:

Ὅστε νὰ λέγω : «Ἔϊνε μιὰ πόλη
(εὐτυχισμένη).

Ὁξω ὅμως καὶ ἀπ' τὰ πρόχειρα «Παραμιλήματα» καὶ τὴ μοντέρνα «Τελευταία ὥρα» ὁ κ. Σπάλας γίνεται φησιώτερος καὶ πιὸ ἄδολος στὶς ἀρμονικώτατες «Στιγμές» του. Ἐκεῖ πιά ὁ ποιητὴς σιμώνει ἄμεσα καὶ συγκεκριμένα τὸν ἀνθρώπινο πόνο μ' ἕναν τρόπο ἀπλὸ βέβαια, ἀδρᾶ ὡστὸσο δοσμένο καὶ ἀπὸ αἰσθητικὴ

καὶ ἀπὸ τεχνικὴ ἀποψη :

Κι' ἔχει μιὰ φόβηση καὶ ὅλο ἀπορεῖ:
— Πόσον καιρὸ τὴν προίκα θὰ θωρεῖ;

Τ. Δ.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Καλλιτεχνικὰ Φανερώματα

Δὲ συνηθίζω νὰ κρίνω τὸν καλλιτέχνη ἀπ' τὸν ὄγκο τῆς ἐργασίας του. Τα μέτρα τοῦ κριτικοῦ δὲν εἶναι γεωμετρικά. Χρέος του εἶναι νὰ σκύψη μ' ἀγάπη πάνω στὸ ἀντικείμενό του καὶ νὰ προσέξῃ μονάχα τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἀλήθεια ποὺ ἐκφράζει.

Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ νέος Τάκης Λουμιώτης εἶναι ζωγράφος μὲ ἐσωτερικὴ ζωὴ ἀρκετὰ πλούσια. Καὶ στὸ χέρι του εἶναι δυνατός καὶ στὸ βάθος ποιητῆς μὲ πολλὴν εὐαισθησία καὶ ψυχικὴ λεπτότητα. Ἐκεῖνο ποὺ ἀπουσιάζει ἀπὸ μέσα του, εἶσι ποὺ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ φέρῃ σὲ φῶς τὰ χαρίσματά του, εἶναι ἡ ἀγάπη, ἡ θερμὴ καὶ ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ τὴν Τέχνη ποὺ θὰ τὸν βῆθοῦσε σὲ μιὰ διαρκὴ καὶ κανονικὴ δημιουργία.

Γιατὶ ὁ Τάκης Λουμιώτης δὲν ἔχει ἀκόμα νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τίποτε σχεδὸν ποὺν' ἀντιπροσωπεύει ὑπεύθυνα τὴν τέχνη του. Οἱ λίγες ἄταχτες σπουδές του φανερώνουν βέβαια μιὰ, ἀνολοκλήρωτη καὶ αὐτὴ, προσπάθεια, δὲ δείχνουν ὅμως κανένα σοβαρὸν ἀγῶνα γιὰ ἕνα προσανατολισμὸ καὶ μιὰν ἄνοδο. Ἐκεῖ ὅπου ὁ Λουμιώτης ἐργάστηκε μ' ἀγάπη γιὰ τὴν ἐργασία του, σὲ μιὰ ἐλαιγραφίᾳ, τὴ «Νύχτα» καὶ στὸ σκίτσο του «Ρυθμοὶ» ἔδειξε ὅλες τίς καλλιτεχνικὲς του ἱκανότητες ποὺ κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ μέτριες.

Φαίνεται καθαρὰ καὶ ἀπ' τὴ σποιδεῖ του καὶ ἀπ' τὴ «Νύχτα» του πὼς ὁ Λουμιώτης βρίσκεται σὲ μιὰ

περίοδο τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς μεταβιατικῆ, προχωρεῖ ἀκόμα ψάχνοντας γιὰ τὸ δρόμο του. Δὲν ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴν παράδοση καὶ τὴν κλασσικὴ ἐκφραση, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχει ὀλότελα προσχωρήσει στὴ μοντέρνα Τέχνη. Στὴ «Νύχτα» ἕνα φεγγαρόφωτο δοσμένο ἐξωτικὰ καὶ κάποια ἤσιχα λυγισμένα κυπαρίσσια ὑφαίνουν μιὰ ρομαντικὴ ἀτμόσφαιρα ποὺ ὑποβυλλεῖ πραγματικά. Ὅμως αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ Λουμιώτης ρομαντικός. Ἐφεύγει στ' ὄνειρο, δὲν ἀπομακρύνεται ὅμως καὶ ἀπ' τὸ χῶμα. Στὸ ἔργο ὑπάρχει καὶ ἡ ρεαλιστικὴ πλευρὰ ποὺ τὴν ἀποτελοῦν ἐκεῖνες οἱ σκληρές καὶ ἀπότομες κοψὲς τῶν βουνῶν καὶ τὸ γαϊδουράκι μὲ τὸν ὄδηγό του, εἰκόνα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ὁ Λουμιώτης στὴ «Νύχτα» εἶναι πρὸ πάντων ποιητῆς. Ἀπ' ὅλο τὸ τοπίο του ἀναδίνεται μιὰ μουσικὴ νυχτερινὴ. Γιὰ πρώτη φορὰ, βλέποντας οὐτὸν τὸν πίνακα δικαιολόγησα τὴν ἀποψη κάποιων ὅτι ἄμεσα ζωγραφικῆς καὶ μουσικῆς καὶ στὸ βάθος ὑπάρχει στενὴ σχέση.

Στὸς «Ρυθμοὺς» ὁ Λουμιώτης φαίνεται νὰ πλησιάζει τὴ μοντέρνα ἐκφραση. Σ' αὐτὸ τὸ σκίτσο πραγματώνεται θαυμαστὰ ἡ πρόθεση τοῦ ζωγράφου: Νὰ μᾶς δώσῃ μὲ τὴν τέχνη του τὸ νόημα τοῦ ρυθμοῦ. Ἐκεῖνο ποὺ ἰδιαίτερα πρέπει νὰ προσεχθῇ στοὺς «Ρυθμοὺς» δὲν εἶναι τόσο τὸ γυμνὸ τῆς γυναίκας, ὅσο τὸ φόντο, ἔτσι ὅπως τὸ σχηματίζουν οἱ χορδὲς καὶ οἱ διάφορες σκιές.

Παρουσιάζουμε μ' αὐτὸ τὸ σημεῖωμα ἕνα νέο ζωγράφο στὸ μεγάλο κοινὸ, μ' ἀληθινὸ ταλέντο. Τοῦ εὐχόμεστε γρήγορα νὰ σταθῇ μπροστὰ στὸ ἔργο του κριτῆς ἢ κοινῆ γνώμη καὶ ὁ περισσότερο αὐστηρὸς κριτικός.

ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

(Αναγγέλλουμε όσα βιβλία μᾶς στέλνονται σ' ένα αντίτυπο και κρίνουμε όσα σὲ διπλό.)

ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ: «Βελάσματα προβάτων» (ποιήματα) Πειραιάς 1943.

ΔΙΟΝ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ: «Ανθρώπινες ιστορίες» (διηγήματα) Ἀθήνα 1943

ΠΕΡΣΕΑ ΑΘΗΝΑΙΟΥ: «Τερέζα Βικέλη» (μυθιστόρημα β'. ἐκδ.) Ἀθήνα 1943.

ΛΕΦΤΕΡΗ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ: «Οἱ ἐφιά πηγές» (ποιήματα) Βόλος 1943.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Λάβαμε τὰ περιοδικὰ «Εὐβοϊκὰ Γράμματα», Χαλκίδας και «Αργὸ» Πειραιά.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

* Ἡ Ἡλιακὴ Βιβλιοθήκη ἀνακήρυξε εὐεργέτες τῆς τὸν κ. Διον. Κόκκινου Διευθυντῆ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τὴν Κυρία Ὁνορίνα Σχίτζα και τὸ Νομάρχην Ἡλείας κ. Ν. Κουράση. Ἐπίσης θ' ἀναρτήσῃ στὴν αἴθουσα τοῦ αἰ ἀναγνωστηρίου τῆς τὴν εἰκόνα τοῦ ἰδρυτῆ τῆς κ. Κ. Χριστοπούλου.

* Πέθανε στὴν Πάτρα στὶς ἀρχὲς τοῦ Γενάρη ὁ γνωστὸς λόγιος και δημοσιογράφος Μάκης Ἀθανασίου.

* Κοινωνικὴ και πατριωτικὴ διάλεξη ἔκαμε στὸ «Ρεξ» ὁ Νομάρχης κ. Κουράσης στὶς 30 Γενάρη.

* Ὁ «Πυργιώτικος Παρνασσὸς» στὶς 17 Γενάρη ἀνέβασε στὸν «Ἀπόλλωνα» τὸ γνωστὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Γρ. Ξενοπούλου «Φοιτηταὶ» με σκηνοθεσίαν τοῦ κ. Τάκη Δόξα και σκηνογραφίαν τοῦ κ. Διον. Β. Κωνσταντινίδη. Τὸ ἔργο ξαναπαίχθηκε και στὶς 18 και 20 Γενάρη με καταπληκτικὴ ἐπιτυχία. Τοὺς ρόλους ὑποδύθηκαν οἱ δίδες Ἡλέκτρα Ψυχάλινου (Φανίτσα) Ρίτα Θ. Διαμαντοπούλου (Κυρά - Μάρω), Κική Λαμπρινοπούλου (Κούλα) και Βαρβάρα Τσαρμποπούλου (Κλειώ) και οἱ κ. κ. Ἀντρέας Δ. Στροφύλλας (Τάσος Λούξης), Γιώργης Παυλόπουλος (Πλάτωνας), Θανάσης Ἐξαρχόπουλος (Θ. Πετρόπουλος), Τάκης Λουμιώτης (Β. Ἰωαννίδης), Παῦλος Σινόπουλος (μπαρμπα-Γιώργης), Γιώργης Τσαρμποπούλος (ὑπηρέτης), Πέτρος Παυλόπουλος, Ἀντώνης Μπέροτος και Μένιος Καλατζόπουλος (φοιτητὲς).

* Γιὰ τίς 27 Φλεβάρη, πρώτη ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ Κωστή Παλαμά, ὁ ἴδιος Σύλλογος ὀργανώνει φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Ποιητῆ. Τὸ πρόγραμμα

περιέχει ὀμιλίαν τῶν κ. κ. Γάσου Στεφανοπούλου (γιὰ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωή»), Τάκη Δόξα (εἰσαγωγή) και Γιάννη Π. Καραγιωργα (γιὰ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου») με ἀπαγγελίαν τῶν ἰδίων Γεωργίας Χριστακοπούλου και Μαριωρῆς Παμπούνη. Στὴ γιορτῆ θὰ συμπράξῃ τὸ «Ὁδεῖο Πύργου μ' ἐχτέλεση τοῦ ποιήματος «Ρόδου μοσχοβόλημα» (σύνθεση Γ. Κανακάρη) ἀπὸ τὸν κ. Γιάννη Παναγιωτακόπουλο (τενόρο) και τίς δίδες Ἀρίχη Δουκίδου, Ἡλέκτρα Ψυχάλινου, Γ. Χριστακοπούλου και Κ. Μπαμπίλη (βιολιά). Ἐπίσης θὰ λάβει μέρος κ' ἡ Χορωδία Πύργου μ' ἐχτέλεση τοῦ ποιήματος «Ἡ Νίκη» (σύνθεση Κώστα Κατσούρα). Οἱ ζωγράφοι τοῦ Συλλόγου κ. κ. Διον. Κωνσταντινίδης, Θανάσης Ἐξαρχόπουλος και Τάκης Λουμιώτης ἐπιμελήθησαν τρεῖς πελώρια σκίτσα τοῦ Ποιητῆ ποὺ θὰ κοσμήσουν τὴν αἴθουσα.

* Ὁ νεοσύστατος «Σύλλογος Ἀποφοίτων Μ. Ε. 1940-43» στὶς 16 Φλεβάρη παρουσίασε στὸν «Ἀπόλλωνα» τὸ τρίπρακτο δράμα τοῦ Ριχάρδου Φόρ «Ἡ δικαστικὴ πλάνη».

* Τὸ νέο Δ. Σ. τοῦ «Πυργιώτικου Παρνασσὸς» ἰδρυσε δυὸ νέα τμήματα τοῦ Συλλόγου: τὴν «Ἐλευθερὴ Σκηπὴ» (θεατρικὸ) και τὴ Χορωδία. Ἡ «Ἐλευθερὴ Σκηπὴ» ἀνεβάξει τὴν 1 τοῦ Μάρτη τ' «Ἀρραβωνιάσματα» τοῦ Δημ. Μπόγγη.

* Στὶς 20 Φλεβάρη μίλησε στὴν «Τιτάνια» ὁ Νομάρχης κ. Ν. Κουράσης με θέμα «Ἑλλάς - Ἑλληνικὸ πνεῦμα».

* Ἡ Χορωδία Πύργου ἀνάγγειλε ἡδὴ τὴν πρώτη τῆς συναυλία ποὺ θὰ δοθῇ σὲ λίγες μέρες.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Τάσ. Παπ. Ἀθήνα: Δημοσιεύεται.
κ. Γιάν. Ἀηδονόπ. Ἀθήνα: Καὶ τὰ δυὸ εὐχρόσδεκα. Γράψαμε στὸν κ. Γιαννίνο. κ. Ἀρ. Βενέτ. Ἀθήνα: Μεγολόστομο, δὲ νομίζετε; κ. Νότ. Κ. Ρουσιάν. Ἀθήνα: Ἐγκρίνεται.
κ. Θ. Κ. Ἀρξοδιαν. Τρίπολη: Ὅχι ἀρετὰ πεισιτικὲς οἱ παρατηρήσεις σας στὰ «Δυὸ ἀνακόλουθα» δ. Καίτ. Σβορ. Ἀθήνα Κι' αὐτὴ τὴ φορὰ δὲ μᾶς εὐχαριστήσατε. Στὸς στίχους πετρεχάινετε περισσότερο πράγματα. Ἄλλωστε, γιὰ μᾶς στείλατε τὸ 1938; κ. Λεφ. Ραφτοπούλου. Βόλο: Θὰ δημοσιευτῆ, μὲ τὰ νεώτερά σας πρέπει νάνε πιὸ συνθετικά. κ. Τ. Καρτ. Ἀθήνα: Εὐχαριστοῦμε. κ. Ν. Παπαγεωρ. Χαλκίδα: Κρίσεις εἰλικρινεῖς κ' ἀληθινὲς σὰν τίς δικές μας μὴ σας μικραίνουν. Προτιμώτερο νὰ μοχθεῖτε και νὰ περιμένετε.